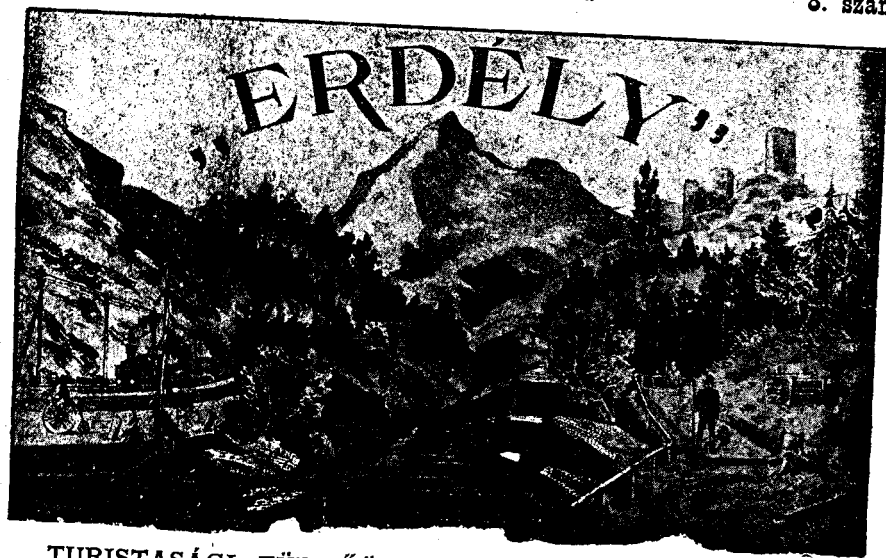

ERDELY

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

AZ ERDELYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉRTESÍTŐJE.

MILYEN ÁSVÁNYVIZET IGYUNK? *)

Irta: *Hankó Vilmos dr.*

Az a jótékony eső, mely az ég felhőiből Erdély áldott földjére hull, a mellett, hogy aranykalászos vetéseinket, aranyfürtös szőlőinket táplálja, a föld méhében gázokat, ásványos részeket old fel, s mint kincseket érő, üdítő vagy gyógyító ásványvíz buzog fel. Uton-útfélen, árokban, hegyoldalon, erdők sűrűjében, sőt néhol a kapanyomában is különböző összetételű, csodás vizű és gazdagságú ásványvízforrások fakadnak fel Erdély földjéből. A vizek egyrészt mint fürdőket értékesítik, vagy palaczkokba vonva teszik hozzáférhetővé; nagyobb részét pedig parlagon hevertetik.

Ismeretes, hogy az ásványvizek milyen hatalmas nem-

*) Mutató a kiadásunkban ily czimen megjelent ismertető füzetből.

zetgazdasági tőkét képviselnek, s hogy kedvező körülmények között egyes vidékekre, országokra nézve a gazdagságnak milyen kimeríthetetlen forrásai lehetnek. *Wiesbaden* gyógyító forrásainál évenként közel százezer ember keres gyógyulást, környékét százezer ember gazdagítja pénzével, mintegy tízmillió forinttal. *Achen* és *Karlsbad* városoknak lakói évenként 30—40 ezer ember költekezésén gyarapodnak. A *krontháli Apollinarisból* 17 millió, a *giesshübeli* vízből 7 millió, a *seltersiből* 3 és fél millió, a *karlsbadiból* 2 millió, a *biliniből* majdnem 2 millió palaczk fogy el évenként.

Természetes, hogy a fogyasztók között mi, magyarok állunk az első helyen; mi, a kiknek legtöbb ásványvizünk van egész Európában. A múlt év folyamán a *giesshübeli* vízből közel egy millió, a *krondorfból* közel egy fél millió, a *seltersiből* egy fél millió, a *biliniből* 60,000, a *karlsbadiból*, *marienbadiból* és *franzensbadiból* egy fél millió palaczk fogyott el Magyarországon.

Milyen kevés magyar vizet lehet ezekkel a vizekkel a forgalom nagysága tekintetében összehasonlítani, milyen keveset különösen olyat, a melynek külföldi forgalma a 100·000 palaczkot meghaladja, az igaz, hogy olyan is van, a melynek forgalma több millió palaczk (*Saxlehner Hunyadi János* keserűvizének forgalma 6 millió, a *borszéki Főkát* vize 3 millió), külföldi forgalma pedig az egy milliót túlhaladja.

Köztudomás szerint Erdély ásványvizekben nem csak rendkívül gazdag, de vizei annyi félek, hogy mi a külföldnek — az egy *karlsbadit*, *marienbadit* s talán a *franzensbadit* kivéve — egyetlen egy ásványvizére sem vagyunk utalva. Vizeink változatos összetételét fel lehetne használni egyfelől arra, hogy a félmillió forint értékben importált külföldi ásványvizeket kiszorítsák, s hogy ezek a magyar vizek a külföldi piacokon nagyobb súlylyal

lépjenek fel, mint eddig, másfelől meg arra, hogy a rossz vizü magyar Alföldön — savanyúvizeink e jövődő piaczn — polgárjogot nyerjenek a rossz kútvízből gyártott s ott nagyon elterjedt szódavíz mellett.

Fájdalom, az erdélyi részek természeti adományainak gazdagságával nem áll arányban az életrevalóság, munkakedv és képesség a természeti adományok kiaknázásához. Ásványvizeink egy részének kezelésére, a kezelés tisztaságára sincs elég gond fordítva; e mellett a palaczkok se elég csinosak, erős faluak, a dugók se kifogástalanok.

Forgalomban levő vizeink egy része a hiányos töltés következtében a rossz dugók használata rendén egészen más alkotásu, mint a forrás eredeti vize, egészen más összetételü, mint a minőt a palaczkon levő vignetta feltüntet; pedig a rossz kezelés miatt kiválott ásványi részekből üledékes vizek többet ártanak, mint használnak a szervezetnek. Az ilyenre csakugyan kár pénzt pazarolni.

A helyes kezelés módjainak megismerését, figyelembevételét a többek között az a tapasztalat is követeli, hogy a kereskedésbe bocsátott víz összetétele abban a mértékben közeledik a forrás vizéhez vagy tér el tőle, a minő pontossággal megtartották vagy figyelmen kívül hagyták a víz helyes kezelésének ismert szabályait.

A drága töltőkészülékre, a jó dugóra, a csinos és jó palaczkokra kiadott költség sokszorosan megtérül a tulajdonosnak. Magyarország nem hiába az ásványvizek hazája. A legtökéletesebb ásványvíz-töltő készülék magyar találmány s magyar gyáros által készítették. A gép a Walser Ferencz budapesti gépgyáros által készített Oelhoferréle légnomásu vízemelő készülék. Ez a gép *Borszáken, Előpatakon, Korondon* minden várakozást meghaladó sikerrel működik. A jövő esztendőben *Radna-Borbereken* is alkalmazni fogják. Alkalmazása mellett a töltésnél a

vízből semmi sem vész el. Ki ma Kolozsvárt, Budapestén borszéki vizet hozat haza, az tényleg azt a kellemes, izgató, szénsav gyöngyöktől buzogó, kristálytisza vizet élvezi, mely fenn Magyarország keleti határán, égre törő bérczek alján, csodaszép fenyő ligetek ölében a Főkútból előtör.

A helyes töltő- és dugaszoló eljárásoknak pontos követése, a víz tetszetős kiállítása fejt meg igen sok ásványvíz rendkívüli elterjedésének titkát; ez szolgáltatta a leghatalmasabb impulzust a külföld ásványvíz iparának felvirágzásához. Az okszerű eljárásoknak szigorú alkalmazása az erdélyi részek ásványvíz-forgalmát, — mely az elmúlt esztendőben 5 millió palaczkot tett ki, meghatározhatná.

Nagy hiba, hogy az erdélyrészi ásványvíz tulajdonosok nem látják el még a nagyobb piacokat sem ásványvízzel. Budapestén a *borszéki*, *előpataki* és *Baross-vizeken* kívül — csak a *répáti*, *sztojka*i és a *szent-györgyi* vizek vannak állandóan raktáron. S vannak kitűnő összetételű ásványvizeink, melyek még a helyszínéről sem kaphatók meg minden időben; egy pár láda víz elküldésével nem bajoskodik a tulajdonos.

Seltersi, *krondorfi* meg *giesshübeli* vizet minden szatócsnál kapni; *kovácsnai* vizet, mely a seltersinek teljes hasonlómása, csak Kovásznán.

Az E. K. E. budapesti osztályának egyik igen fontos feladata lesz piacot teremteni, raktárok felállításáról gondoskodni az erdélyrészi vizek számára a székes fővárosban s minden erővel odahatni, hogy az erdélyrészi vizek elfoglalják a piacon az értéküknek megfelelő helyet.

Ha a tulajdonosok minden lehető megtettek vizeik érdekében, még mindig fennmarad számukra egy elengedhetetlen kötelesség: hirdetni vizeik jó tulajdonságát, hatását a hazai és külföldi lapokban, felhívni reájuka

figyelmet nyilvános helyeken kifüggesztett hirdetésekkel, apró ismertető füzetekkel.

Nálunk valamely vízre, fürdőre, nyaraló helyre vonatkozó adat megszerzése megfelelő fáradsággal jár. Külföldön csak ki kell az embernek nyújtani a kezét utána, csak szét kell tekinteni, s a felvilágosítást nyomban megkapja.

Egy egész kollekcziója van előttem a külföldi vizeket ismertető füzeteknek; száz meg százezer példányban küldik ezeket szét, osztogatják a vasuti megálló helyeken, úton-útfélen szakadatlanul. A szép és élénk leírásoknak, a vizek — orvosi tekintélyek véleménye által támogatott — csodahatásának olvasása közben szinte ellenállhatatlanul támad az emberben a vágy megismerni, élvezni ezeket a vizeket. A tapintatos, okos reklám a közönségre sohasem téveszti el hatását.

Ismeretes, hogy a ragadós betegségek mérge a leggyakrabban az ivóvíz útján jut a szervezetbe. A hol nincs megbízható, tiszta víz rendelkezésünkre, helyesen tesszük, ha a föld tiszta kebléből fakadó ásványvizet isszuk.

A mult nyáron dühöngő koleravész alkalmával csakugyan tömérdek sok ásványvizet fogyasztottak el országunkban. Ebben a szokatlan nagy ásványfogyasztásban is a külföldnek volt legtöbb haszna; igen, mert rendkívüli erőfeszítéseket tettek, óriási apparatussal dolgoztak a vizek érdekében tulajdonosaik. A vendéglő-, a vasút- és hajó állomások falán, a pinczerek számláján, a hirdetőoszlopokon, az ujságokban, a szinlapokon, a vásárolt árút takaró csamagoló papiroson, mindenütt csak a külföldi vizek ajánlásával találkoztunk. Egy külföldi víznek magyar nevet adott tulajdonosa (Regede) s magyar vignetéval küldötte a magyarországi piacokra, hódító útjára.

Az erdélyi vizek közül csak az egyetlen *borszéki* érdekében dolgoztak a reklám eszközeivel úgy, a mint kell. A reklámra kiadott pénz sohasem vész kárba; a borszékieknek is sokszorosán megtérült a tett kiadás. A kolera ideje alatt több ízben kellett a páratlan jóságú vizből új, meg új szállítmányokat a fővárosba küldeni.

Csehországban a legimpertinensebb ágitáció folyik a föld legjobb lisztje: a magyar liszt ellen; mi magyarok a magyarországi vizek mellőzésével száz meg százezer palaczk giesshübeli, meg krondorfi vizet hozatunk Csehországból.

Sokkal adózunk Csehországnak az ásványvizes palaczkok révén is. A kovásznai, répáti, bodoki, előpataki, homoródi, Baross- és Venus-vizek tulajdonosai Csehországból fedezik sok ezerre menő üvegszükségletüket. A folyó évben *Salgó-Tarjánban* állami támogatás mellett *palaczk-gyár* létesült, melynek termékei a csehországiakkal bátran kiállják a versenyt. Most már e tekintetben is függetleníthetjük magunkat Csehországtól. El fog jöni az idő, midőn ásványvizek dolgában is függetlenek leszünk Csehországtól, sőt az egész külföldtől.

Hogy ez megtörténjék, előbb az orvosvilág és a fogyasztó közönség meg kell hogy ismerje Erdély ásványviz-kincseit, meg kell hogy tudja, hogy a nálunk széltenben fogyasztott német és cseh vizek bőven vannak képviselve országgrészünkben, hogy p. u. a giesshübélivel egyenlő értékű legalább is 30 van az erdélyi részekben, a rohitsinak, gleichenberginek, bilininek, seltersinek hasonló másait szintén feltalálhatjuk az erdélyrészi ásványvizek között.

E soroknak célja feltárni Erdély ásványviz kincseit, felhívni a vállalkozást azok kiaknázására, megismertetni azok értékét, összetételét, összevetve a hasonló természetű hazai és külföldi vizekkel. Bizton hiszem, hogy

megismerve ezeket a rejtett kincseket, százan, meg százan fognak e vizekhez fordulni, üdülést, segítséget, gyógyulást meritendők a természet eme csodás öserejéből.

A „MÁRIA-MÁRE“ VÖLGYI VIZFOGÓ ÉS KÖRNYÉKE.

Irta: *Zareczky Pál.*

— Egy színes képmelléklettel —

Néhány éve, hogy a Szamos völgynek felső része lázas munkának színhelye lett; és az elébb oly csendes, csak a legelő marha és a pásztorok által megnépesített völgyek, melyekben csak nyáron, kaszálás idején volt egy kis mozgalmas élet: hangossá lettek a nyüzsgő munkássereg sokadalmától.

Egy részvénytársaság kezdte meg itt működését, a mely feladatává tette a Besztercze-Naszódvármegyei rengetegek kihasználását; ennek tevékenysége lehelt életet a Szamos felső vízmedenczéjének elébb csaknem kihalt vidékére.

S ott, ahol azelőtt csak a legelő marha kolompja és a pásztorok mélabus panaszos furulyája szakította meg az őserdők háborítatlan csendjét: ott a közelmúlt időben megvillant a csákány az izmos kezekben, csattogott a fejsze százados törzseken, melyek recsegve dőltek meg az éles szerszám csapásai alatt; és menydörgésszerű zuhánással dőltek el az őserdő neveltjei, az árbocznak való luczfenyők, pozdorjává törve a dölések irányában eső vékonyabb törzsegyedeket.

De lett is látható eredménye a sok száz munkáskéz működésének; a hulló verejték nyomán építmények keletkeztek, melyeknek hivatása a termelt szálfá és fűrészrönköknek az erdőtől való leszállítását lehetővé tenni, a termelt faanyagot a vágásokból a piacra, és a rönköket deszkává, lézczé feldolgozó gőzfűrészekhez vinni.

Ilyen építményt mutat fel képünk, amelynek hivatása nyáron, kis vizállásnál a „Márilor“ pataknak, amely a Szamos egyik nagyobb mellékvölgyét képezi, vizét felfogni, azt összegyűjteni, hogy 2—3 napi időközökben kibocsátva annyira emelje a „Márilor“ patak és a Szamos vizállását, hogy a tutajba kötött szálfák a vízmeder egyenetlenségeibe bele ne akadjanak, hanem a szabadjára eresztett meggyűjtött vízzel együtt leusszanak a Deésen épített gőzfűrészhez.

Képünk a vízfogónak ugynevezett vízfalát mutatja be, amely megbárdolt gerendákból van összeróva, és melynél a gerendák illesztési hézagai mohával, ronggyal vízhatlanul ki vannak tömve. Ez a vízhatlan fal a patak vízfolyásának irányára keresztben áll, és két oldalt avizet át nem bocsátó sziklára támaszkodik, a mint azt képünk balkézfelől különösen szembetűnően mutatja; alapja pedig mélyen a földbe gyag közé van ágyazva, hogy a víz a nagy nyomás következtében oldalt vagy alul ki ne bugygyanjon, hogy a vízfogó ne folyjon.

Hogy pedig az egész építményt a meggyülemelő víz el ne sodorja a vízfal hátulról gerendából összerovott sulyos kövekkel megtöltött kalodaszzerű szerkezetekre, ugynevezett kőszekrényekre támaszkodik, a melyek szintén a földbe vannak bealapozva.

A vízfal baloldali szélén két létraszerű szerkezet tűnik szembe, a melyek segélyével a vizet kibocsátó két kapu, a fenékgugó, emelhető és lebocsátható és ez által a kapuk megnyithatók és elzárhatók.

Van ezen a vízfogón még egy Abrudbányai-féle önműködő kapuszerkezet is, ez azonban a képen nem látható.

Közepétől kissé jobbfelé egy széles, közel egy méter magas nyílás látszik, a mely kétszárnyu sarkon forduló kapuval elzárható, és a melyen a vízfogó felett bekötött tutajok lesznek a gát testén átbocsátva egy siklószerű lejtős csatornába, a surrantóba, és innen a vízfogó alatti patakmederbe.

Jobb oldalt út kanyarog fel, a mely a Szamos mentén haladó főúttól elágazólag a „Marilor“ patakka egyirányban haladva a képen már nem látható gátóri lakhoz vezet, a melyben a vízfogót kezelő felügyelő lakik.

A szépen sikerült képnek háttérét fenyveserdő képezi, egy kis részlet a vízfogót körülvevő őserdőből, míg az előtérben a vízgyűjtő medenceze, a gátudvar látszik, részben vízzel megtelve.

Tisztelt olvasóimnak bizonyára nem lesz nehéz elképzelni, hogy mint rohan le az elbocsátott tutaj a surrantón, és tovább a patakon attól a víztömegetől tovasodorva, a mely több napon át kell hogy meggyűljön, míg a gátudvart megtölti és néhány óra alatt folyik le a vízfogónak megnyitott fenékgugóján. De ha utjok Ó-Radna környékére vezet azért ne mulasszák el meg is tekinteni a tutajeresztést. Érdekes és lebilincselő látvány az, a mint a tutajos a gát-udvarban kikötött tutaját utrakelés előtt még minden részében megvizsgálja, a kormánylapátot kérges markával megforgatva, próbálva, hogy jól működik-e? Azután az észlelt hiányokat a kötésben még egy egy fejszeccsapással, vagy gúzskötéssel sorra helyreállítja.

Az alatt a gátör megadja az elővizet; az egyik megnyitott kapun zúgva, fehér habbá válva tör elő a börtönéből kiszabadult vastag vízszög.

A tutaj gyorsabban siklik a rohanó viznél, azért kell a vizet előrebocsátani, mert előny nélkül a tutaj hamar megelőzné a vizet a versenyfutásban; csakhogy a győzelemben nem volna köszönet, a győztes zátonyra jutna és elegendő víz hiányában megakadna!

De már elég előnye van a viznek, most már indulhatnak a tutajok is. A megadott jelre mindenik tutajos elfoglalja helyét a kormányrudnál; kalapját levéve keresztet vet s imába mélyed; — hátha utoljára? mert még a szelid folyású Szamoson sem teljesen veszélytelen mesterség a tutajoskodás!

De csak perczekig tart a magábaszállás, mert nincs veszteni való idő; a tutajátbocsátó csatorna két szárnyu kapuja megnyilt és sietni kell az indulással, míg a víz a surrantó alá nem apadt. A ki elkésik, az benreked a gátudvarban s az új tutajeresztésig vesztegelni kénytelen.

Egymásután suhannak le a tutajok a surrantón és tűnnek el az első pataknyarodásnál s mi gondolatban jó szerencsét kívánunk a bátor tutajosnak veszedelmes útjára!

A vízfogóhoz könnyű hozzáférni és még kevésbé edzett turisták is bátran felkereshetik azt.

Utja Ó-Radnáról, mindig a Szamos mellett haladva, Uj-Radnán át a Reiter Simsin-féle gőzfűrészt mellett vezet el egy jobb kézt fekvő erdőőri lakhoz, majd ezenfelül egy kis alaguton megy át, a mely egy a völgyet elzáró, csak a pataknak utat engedő sziklatömbön víz keresztül.

Jobbra-balra alól bükkössel, a tető felé fenyvessel borított hegy oldatok és dombok zárják el a távoli kilátást, de azért van miben gyönyörködjék a szem: a közeli hegyoldatok sziklás csuszamlásokkal megszakított panorámájában, a Szamos kristálytisztá zombékos vizében; és így a 2—2½ órai ut elég változatosságot és szórakozást nyújt a kirándulónak.

Kocsival egészen a vízfogóig lehet felmenni, de a Szamostól a „Marilor“ patakba elágazó ut már nem hintónak való; legjobb ezt a félórai utrészt gyalog megtenni.

A vízfogótól gyalog vagy lóháton kirándulás tehető a Kukureásza, Suvaróza (Avartető), Persa, Nyeted (Siktető), Persuca, Szuhárd (Aszálytető), Vurvu Omuluj és Gyálu-Krucsi (Kereszthegey) nevű havasokra, a melyek félkörben, arénaszerűleg vesznek körül a Mária-Máre

és az abba folyó Mária mika nevű völgyeket és a mely tetőről szép kilátás nyílik egyrészt a Szamos völgyére, másrészt a Bukovina-felé országos határt képező Tesna, Kosna és Aranyos-Besztercze patakokra, a bukovinai Dornavölgy egy részére, Máramarosvármegye bérceire s a kéklő távolban Oláhország hegyeire.

A FOGARASI HAVASOKRÓL.

Irta: *Györke Lajos.*

Hogy mennyire optikai csalódásnak van kitéve a gyarló emberi szem, csak akkor győződik meg valóságban az, kinek tudomása van ennek létezéséről és akkor veszi észre bámulattal olyan, kinek még fogalma sem volt ilyesmiről: mikor magas, kilátást nyújtó hegységeken barangolva, a szem által kapott mértékek valódi nagyságának megvizsgálását lábainkra bíztuk. Bizony még gyakorlott hegymászon is megesik, hogy előre megállapított mértékét meg kell nyújtania; annál inkább mosolyra gerjesztő egy-egy kezdő, bátor vállalkozónak ellenmondást nem tűrő meghatározása: hiszen ez a csúcs csak itt van... legfeljebb tíz percz, amoda pedig még hajítani is ellehet és több efféle véget nem érő kicsinylések. Mikor aztán tette kerül a dolog, lemondással vallja be: könnyű a szemnek. Mert bizony csal szemünk a távolság megállapításában, a nagyság megítélésében, eltévesztjük az irányt, a mely felől jöttünk s bámulva kérdezzük: amott lenn a távolban az a kis folt, melyből még a házak körvonalai sem vehetők ki, kiindulásunk pontja-e? az az óriás kigyóforma vonal talán az általunk jól ismert folyó?... Most már az ellenkező tulságba esünk, nem hiszünk saját szemünknek; nem győzünk bámulni a remek panorámában. Kezdjük magunkat kisebbnek érezni s a természet hatalmas alkotásait megközelítő értékökben szemlélni.

A való fölött való bámulat, csalódásaink nagysága, a feltáruzó kép remek szépsége, a távolság kódével elkeveredő földfelület nagy kiterjedése bilincselte le kis társaságunkat is, midőn éjjeli tartózkodó helyünkre a *Teritia* védőkunyhóhoz sok fáradság, verejték után megérkeztünk. Néztük a leáldozó napot, mely gazdagon aranyozta be a kanyargó Olt folyót és sima völgyét, és megvilágítja a távoli halmokat s a mintegy pár millimeter széles szalagnak látszó Nagy-Szeben városát, és a két vékony fonalnak látszó Küküllőt. Véltük látni északfelé Medgyest, Segesvárt; nyugatra a Maros folyót, az erdélyi Ércz-

hegység hátterével, azontul a végtelen semmiséget. A már-már költői ábrándozásra hajló, felhevült képzelődést egy hirtelen kerekedett szél és jégvihar hüté le. Hirtelen borítá be és láthatatlanná tévé a tájat, százszorosán viszhangzó dörgéseivel és vakító fényű villámaival pedig eddig nem érzett borzalmat keltett. Siettünk puha és még száraz fenyő lombból a kunyhóban ágyat vetni podgyászvivő s a munkát kevésbé, de a pálinkát nagyon szerető oláh testvéreink segítségével, kik napi egy forintért hozták a sok belül fűtő, kívül melegítő szereket, eszközöket a bátor hegymászók számára.

A vihar elvonult, a látóhatár kitisztult s a kunyhó előtt vén fenyőfákból rakott, mértföldekre ellátszó, lobogó tűz mellett friss paprikás készült a megvárakoztatott gyomornak. A fenyő szajkó kurrogása szolgált volna altató dalul, ha ugyan a fáradságtól tulcsigázva valaki képes lett volna aludni s azon felül azok az apró, alig gombostő fejnyi legyek, az alhavasi táj lakói, nem álltak volna boszut háborgattatásukért. Így azonban csak némely nyugodt idegzetű volt képes kevés szunyokálás formára.

Alig jött fel a hajnali csillag a szemben levő *Boldanu* csucs tejére, már holmi primitív mosakodás után az említett csúcs alján levő Sztinához indultunk. Mire a nap feljött, már várt a frissen fejt juhtej az egy ember befogadására elég tágas Sztinában. Hallomás szerint valami külföldi nemes báró ennek a metszően üde levegőnek és juhtejnek köszönhető tavaly sorvasztó betegségből való felépülését.

Sztina szerte-szét mindenütt található a havasokban a fenyő régiótól, hol az izletes tömlőtűrő készül, fel egész a csúcsig. Rendesen azonban valamilyen forrás vagy patak mellé állítják fel nem messze a fenyők szélétől; hol még fa kapható. Mert a fának odafönn nagy a hiánya, azaz a botanikus kaphat, de juhászra (csobán) nézve ez már nem fa.

A mennyire változatos volt idáig a táj, idéfönn annyira egyhangu. Helyenként éles gerinczek, óriás csillámpala sziklaomladékok élénkitik a benyomást, néhol amfiteatrumszerű katlan ölen egy-egy tó, mely a folyton olvadó hóból nyeri vizét, de ez is élettelen. Borzasztó ridegség, egyhanguság, helyesebben csend honol itt!

Havasaink földje majdnem kizárólag jól rétegzett csillámpala, melyet néhol, mint a *Podragelu* (olv. Podrazselu) tó fölött mésznek és fehér vagy rózsaszínű márványnak — a centimétertől félméterig vastagodó — rétegei tarkítanak. A rétegek néhol megközelítik a függőlegest, ilyen helyen a csucs egyik oldala lesülyedt, felül ház nagyságu; alább apróra tört gördülő kövekkel van be borítva a hegycsúcs oldala.

A botanikusra azonban érdekesebb tájak várnak. Kezdve a tölgy régiótól az erdei, alhavasi és magashavasi flóra nálunk honos növényzete öltözteti szép pompába a különben disztelen tájat. De fölfelé e ruha is fogyó. Mig a fenyves lent méltóságos példányokat nevel a luczfenyőből, fölül a kiálló sziklákon ezerfelé kapaszkodik az erdei fenyő, melynek ágain, mint valami koldustól is elhányt rongy, csüng a szakállas zuzmó. Feljebb haladva földhöz simul, segélykeresésben hosszúra elnyújtja ágait a henye fenyő; bozotokat képez kényelmes medékhelyül medvének, zergének. Társulnak apró bozótokban az áfonya és alpesi rózsa (rhododendron) apró cserjéi, juliusban nemzeti szőnyeget szőnek a hegy oldalán. A mint emelkedünk törpül a tenyészet is. Tíz, husz méterrel fennebb már felére kisebbedik az elébb még meglehetősen nagyságu növény, kicsinysege által igyekszik kikerülni az időjárás vaskezét. Fönnebb már egész havasi a táj. Hó ugyan augusztusban és szeptemberben csak a mélyebb, nap által hozzá nem férhető helyen van, de a többi hónapokban hóval fedett. A tenyészet is ilyen. Itt találjuk hol egyenkint, hol csoportosan a havast jellemző növény fajokat, no még a havasi gyopárt is, mely azonban csak egy helyen terem, a *Stina mogosiului* mellett, a vizmosás által képződött mély völgy éjszaki meredek oldalán. Legfelül a táj már kopár, mindenfelé csupasz és égnek meredő éles gerinczekkel találkozunk: itt az ország határa. Jelzi a csucskok tetejére állított granit- vagy márványkőbe vésett néhány betű, hogy kinek merre van hazája, no meg a *Dorobáncz*.

Bocsánatot kérek, hogy ez emberfaj leírását megkísérthessem a turistákért. Hogy alul kezdjem: egy pár bocskor, egy gyanus fehérségű durva posztó nadrág, térdig érő s kieresztett piszkos ing, egy vastag darócز ködmön, egy vastag kalap villámhárítóul és esőtartóul, mely egy kiéhezett arcot félig takar; rendesen hármanként tanyáznak, közös birtokuk, melyet felváltva viselnek mint tekintélyt, egyiknél egy fegyver, ágyucsőszerű kaliberrel, a másiknál három darab paraszt hüvelyk vastagságu golyós töltény. Ez a dorobáncz csak egyet tud: enni, ha adnak. Ajánlom eme vágyának kielégítését, kedves turista barátom, ki erre jársz, mert ilyenkor jámbor, különben hiába van *átlépési engedélyed* (titokban mondvá a marhalevél is jó) akár mekkora pecséttel. Különben hagyjuk szegényt, ő ebből él az oláh kormány nagy dicsőségére. Őrzik szegények a nagy sötétséget, nehogy egy világos sugár átvetődjék a határon. Szerencsénkre ez alkalommal valahol mélyen aludtak s így utunkat tovább folytathattuk háborítatlanul, miután étvágyunkat kissé csillapítottuk a Podragu tó partján. Innen gerinczekeken keresztül hol föl, hol le, átmentünk a Podragelu völgyön, majd a csucsai völgyön,

éji tanyát egy csobán burdjában leltünk Oláhországban a Valea Capra reacei (zerge) völgyében, hová zugó szél s szakadó esőben szánkáztunk le hirtelen a gerinczről.

A *burdē* is havasi ritkaság. Minthogy fa nincs, épül tehát a természet által faragott kőből. A cementet moha helyettesíti, tetőül pedig valahol a völgy mélyében kapott fakéreg szolgál, melynek hézagain a kék ég kandikál ki és nagy változatosság kedveért a felhő takar be esővel, hóval. A csobán pedig védi a juhnyájt a gyakran vendégül jelentkező medvétől egy nagy bottal. Étrendje momoliga (puliszka) reggel, délbe, estve, egész nyáron át. Tiszta inget, előre jól bezsirozva, kapaszkodását némely rovarfajnak megnehezítendő, csak tavaszkor vesz fel s őszkor veti le. Ha nem furulyázik, alszik; nappal úgy sem jön az *ursz* (medve). Különben jó gyerek, egy pár szivarért napokig elkalauzol; jól ismeri a tájat.

Harmadik napján utazásunknak délfelé megláttuk *Vunetore* 2310 méter magas csucsáról másfél napig nélkülözött hazánk tájait, s magunkat is csucsostól két szép havasi tó tükrében, melyek lábaink alatt terültek el. Az egyik délfelől a *capra reatra völgy szeme*, a *zerge tó*, másik a gyönyörű *Builea völgy dísze*. Mindkettő fönt mintegy 2000 méter magasan. A Nye-te-dul csucs mintegy válaszfal emelkedik közbül. A kilátás szép és nagy, be Oláhországba, délre, nyugatra a Hátszeg vidékét övező Retyezátig. Csak hogy az élvezetet elébb meg kellett érdemelni. Míg előző nap záporosó és jégmezőkön való gázolás, a mai napon csupa omló kőgorgetegek tették próbára türelmünket. A csillámpala települési viszonya is oly szerencsétlen, hogy a réteg elhelyezkedése a meredek hegy lejtőjével majdnem párhuzamos. Megpróbáltatta velünk a mászásnak, csuszásnak, önkénytelen szánkázásnak mindenféle módját. A lábaink alól kifutó kő óriás ugrásokkal, csattogással sietett háborítatlan nyugalmat lenni a mély völgyben. Sokszor sovárogvá gondoltunk az otthon feledett, felcsavarható jégpatkóra. Rosszul tenné azonban, a ki az itt való járást a mondottakból következtetve, veszélyesnek gondolná. Világért se. Némely helyen, különösen felfelé egész nap lovagolni is lehet, pl. a *Negoj* felé a *Tonsu* gerinczen 2000 méterig lóval lehet menni. Nem tagadható azonban, hogy az ut egy némely helyen még a gyakorlott turista türelmét és izmát is próbára teszi.

No de végre is csak eljutottunk végcélunkhoz, a szép *Builea völgybe*, hol a tó egy kis félszigetén bundákból sátrat rögtönözve kipihentük fáradalmainkat. Míg mi pihentünk, csoportosan vonultak el a tó fölött a szép zerge nyájak kecses ugrándozással. E figyelmes, éber

állat meglehetősen mennyiségben látható, néha 20—30 darabból álló társaságban kőrözgetik a henye fenyő árnyában, míg két három tapasztalt bak őrt áll, figyelmesen hordozgatva szét tekintetét a tájon. Ha vészt sejt, éles füttyel adja tudtára társainak, melyek lassan s figyelve menekülnek. Ha nő a veszély, gyors iramban keresnek biztos menedéket egy-egy átjáró szikla kapu felé. De lesben áll a kitanult vadász s bottal is leverhetné a keskeny résen átszaladókat. Mi azonban nem bántottuk szegényeket, hanem felszedve a sátorfának használt turista botot, most már lefelé menve, nem sokára gyönyörködhettünk a *Builea vízesés* nagyszerűségében. A lehulló viz az alanti sziklákön darabokra tört s egy része hatalmas zúgással folytatta útját a sziklás mederben, a másik rész apró cseppecskékké alakulva, a nap sugarai segítségével gyönyörű szivárvány boltozatot képezett a lehulló viz felett. Két oldalt rátámaszkodott iverivel a kapú gyanánt álló s egész a tetőig dús fenyő borította sziklára, melyből csak egy néhány merészebben emelkedő szirt kandikált ki csupaszon, szégyenkezve meztelenségén. Mi a futóvíz társaságában haladva feltaláltuk a tájképet néző védőkunyhót, melynek kényelmes mátráczairól még egyszer áttekinthettük fáradalmaink és fölséges élvezeteink színterét. És most isten, veled te kedves táj, volt vendéged örülni fog, ha talán szavára lármás turista társaság sokszoros viszhangja veri fel bérceid csendes nyugalmát.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A VLEGYÁSZÁRA ÉS BIHAR-FÜREDRE.

Az E. K. E. kolozsvármegyei osztálya kirándulása.

Folyó évi július hó 26-án d. u. 5 óra tájban egy ur, mellén az E. K. E. jelvényével sétál fel-alá a bánffyhunyadi vasuti állomás peronján. Várakozás teljesen nézi majd óráját, hogy nem érkeznek-e még Kolozsvárról a társak s hogy kik érkeznek s hányan érkeznek? Végre a távolban egy füstoszlop, utána éles csengetés, egy hosszú fütty s berohan a várt vonat. A kocsik ajtai megnyílnak s azok egyikéből egy hat tagból álló társaság szökik a perronra, mindjárt felismerheted, hogy ők a várt turisták. Az őket váró ur eléjük siet s kezdődik a kölcsönös bemutatkozás.

„Engedjék meg az urak, hogy üdvözöljem önöket minálunk, én *Sikó Kanuth* vagyok.“

„Igen örvendünk, én *Böhm Mihály, Gámán Dezső, Gámán József*

dr., *Hangay* Oktáv, *Mannsberg* Sándor br., *Merza* Gyula vagyok,“ hangzott az E. K. E. kolozsvármegyei osztályának hat bátor turistája részéről a válasz.

Végül elkészülnek a bemutatkozással, sőt rá érnek, hogy maguknak a remélhető időjárás felől is tájékozást szerezzenek, ami turistáknál, nem a beszéd-tárgy hiányát jelenti, úgy mint más közönséges halandóknál. Sikó természetesen oly biztonsággal nyugtatja meg őket efelől, mintha nem is a hunyadi állomásnál volna, hanem ott fenn ülne valami felhő-bakon s onnan dirigálná azok járását, mint valami zabolatlan lovakat.

Még egy kis időt igénybe vesz, míg elhelyezkednek a már készen váró három kocsiban, s azután Sikó Kanuth négyesének vezetése mellett megindul a kis turista sereg.

Az ut, melyet követniök kell Bánffy-Hunyad fő-utczáján vezet keresztül. Fő-utczának csak annál az egyedüli oknál fogva nevezhető az, mert ennek sarkát foglalja el az az épület, mely legalább nálunk Magyarországon minden legrongyosabb falunak is főkelléke — a korcsma. S valjon kirándulóink megfeleltek volna-e nemzeti jellegűnek, ha legalább egy perczre meg nem állottak volna emez épület előtt, hisz a magyarnak elég egy ok is, hogy áldomást igyék, nekik pedig több okuk is volt erre. A vasuti kocsik rekkenő melege, a szénfüst, a vasuton nyelt s az ezután még nyelendő por, az eddig kiállott s a jövő napokban kiállandó fáradalmak, nem mind megannyi ok-e, mely megengedhetővé teszi egy friss habzó pohár sör elfogyasztását?

Rövid negyedórai tartózkodás után ismét a kocsiban volt a társaság, vigan haladt *Zentelkén* és *Kalota-Szent-Királyon* keresztül, *Nagy-Kalota* mellett elhaladva, *Bökényen* át a mai végállomásig *Meregyóig*, hová másfélórai kocsikázás után elértek.

Itt *Sikó* Kanuth vendégszerető háza fogadta az érkezőket s itt csatlakozott a társasághoz a nyolczadik kiránduló is *Bábarczy* László báró személyében.

Rövid beszélgetés és adomázás után a társaság leült a vacsorához, melylyel — a sajnos szalma özvegy — házigazda várta. Tekintettel, hogy terv szerint másnap hajnali 4 órára volt az indulás elhatározva, egyhangulag a nagyon korai lefekvés mellett nyilatkozott a társaság, de oly kedélyesen telt az idő, hogy 11 óra is elmúlt mikor még alvásra nem is gondolánk. De végre is bucsut véve, egymást korai ébredésre serkentve, kiki nyugalomra tért.

Julius 27-ike és hajnali 3 óra van. A nap csábitóan szépen emel-

kedik fel a közeli havasok mögül. *Sikó* Kanuth udvarán élénk sürgés-forgás, a már megrendelt nyerges lovak érkeznek. Szegények, mintha már előre éreznék a reájuk váró nehéz napokat, oly szomoruan állanak, míg a kirendelt erdőőrök és a felfogadott kísérő személyzet felnyergelik azokat. Végre a társaság minden tagja kibontakozott Morfeus ölelő karjaiból s legjobbkor jöttek, hogy gyönyörködhessenek lelmi szereinknek két külön e célra felszerelt lóra való felcsomagolásában. Legalább azzal a tudattal indultak utra, hogy jöjjön bármi, de szomjuhozni és éhezni nem fog kelleni.

5 órakor reggel megindult a 8 kirándulóból, 4 vezetőből és tizenkét lóból álló csoport. Valóban szép látvány volt a tarkatömeg, a mint jókedvüen kezdte meg fáradságosnak, de egyszersmind nagy-szerűnek is ígérkező útját.

Az ut egy kopár hegyen, a *Plájon* vezetett át, de kopárságát kárpótolta a minden oldalról kínálkozó gyönyörű kilátás.

Utunktól balra az őzekben gazdag *Magura* nevű hegyláncz vonul el, mely egész nagyszerűségében terült el előttünk. A fenyves erdők rendes zordonsága ebben az erdőben egészen elenyészik, mert a fenyvek sötétjét sűrűn megszakítja a havasi legelők harmatos élénk smaragd zöldje, mely az egésznek oly barátságos parkszerű kinézetet kölcsönöz. Ha e képről áttekintünk a jobb oldalra, önkéntelenül szemünkbe ötlük az ellentét, mely a természet szépségeinek egyik legfőbbike. — Jobbról ugyanis a *Vlegyásza* rengeteg s a felső régióban kopár tömege képezi a látóhatár szegélyét. Ime az élet! Ott a reményteljes ifjúság, itt a komor aggkor. De hogy hasonlatom teljes legyen, keresnünk kellene a kettő között a termékeny férfi kort is. Nem kell keresnünk, hisz tekintsünk előre, ott fekszik az. A *Magura* és *Vlegyásza* között mintegy átmenetet képeznek a nem tulságos meredek lejtők, melyek a középben vonulnak el, silány szántóikkal, kaszálóikkal, fiatal bükköseikkal s ezek között szétszórta *Retyiczél* kisdud házaival, melyek lakóira talán ráillik a szentírás szava, hogy „arczod verejtékével keresd a te kenyeredet”. Méltán képviseli hasonlatomban látóköriünk eme része a munkás, fáradságos férfi kort.

A *Pláj* tetőjén *Gámán* Dezső fénykép felvételt eszközölt a lovas társaságról s egyszersmint megörökítette a vén *Vlegyásza* borzalmas szépségét is. Rövid pár percnyi pihenés után a társaság a meredek lejtőn lefelé csak gyalog folytathatta útját s $\frac{1}{2}$ 7 órakor leérkezett a Székelyjő vize mellé, mely patak nevét *Retyiczél* községhezánál egybefutó V. *Retyiczél* és V. Száke egyesülésétől viseli. A községhezánál

Retyiczeli vizesés.

felszerelésünk néhány hiányát pótolván, folytattuk utunkat a *Valea Szákán* felfelé e pataknak eséséhez, mely a Retyiczeli vizesés név alatt ismeretes.

A patak medre lovagláshoz nem igen alkalmas útat nyujt, mert folyton hatalmas szikla tömbök zavarják meg a haladást, a hasonló utakhoz nem igen szokottak nem kis borzalmára. Talán ennek tulajdonítható, hogy az út további folyamában annyira megszokott felkiáltást itt hallottuk meg először. *Merza* Gyula a hátulsó lovasok egyike egyszerre csak felsóhajt „Fucs“. Tudakoljuk emez indulatszó okát s ő szomorúan adja tudtunkra, hogy míg ő lova lábainak nyaktörő gymnasztikáját tanulmányozta, addig esernyője egy saltomortalét produkált s eltűnt örökre visszahozhatatlanul. Pedig, ha szegény esernyő tudja, hogy mily szolgálatokat tehetett volna később gazdájának, bizonyára nem hagyta volna el őt hűtlenül. Alig haladtunk tovább, a skála néhány hangjával mélyebb „Fucs“ hangzik végig sorainkon. Figyelünk kitől ered e hang s ime *Hangay* Oktáv a tudós tanár — talán szintén az út borzalmainak behatása alatt — feledkezett meg a kellő óvatosságról s vesztette el öve mellett hordott — kalapácsát. Oh kalapács, hogy t dtál ily gondatlan lenni? Mivel fogja már most tudósunk szétmorzsolni az útjába eső köveket? S te szegény emberiség, tudod-e, hogy e kalapács elveszte esetleg mily káros következményekkel lehet reád nézve? Talán ő lett volna első hírnöke egy jobb aranyosabb kornak, talán ő általa nyitlak volna szét a kövek s tárták volna ki a keblükben rejtett kincseket. Most már vége ennek, vége, vége.

$\frac{1}{2}$ 10 órakor megérkeztünk a *La Gura Tyei* nevű patak mellett elterülő erdő tisztáshoz, honnan csak gyalog lehetett megközelíteni a vizesést. A kísérő személyzet egy részét, podgyászunkat s a lovakat itt hátra hagyva folytattuk utunkat a patakon felfelé. — Körülbelül ötnegyed órai gyaloglás után szokatlan zúgás ütötte meg füleinket s ez adta tudtunkra, hogy közeledünk a vizeséshez. Alig haladtunk tovább, a társaságnak előbbre haladó tagjai a csodálkozásnak felkiáltását hallatják; megérkeztünk a vizeséshez. — Valóban megkapó látvány!

Merőleges sziklafalról 25 öl magasságból, mintegy 4 öl szélességben hull alá a gyémánt cseppekké szétforgácsolt víztömeg ember magas habot verve fel a szikla lábainál, honnan alig tudva fékezni rohamát, örült sebességgel fut alá medrében.

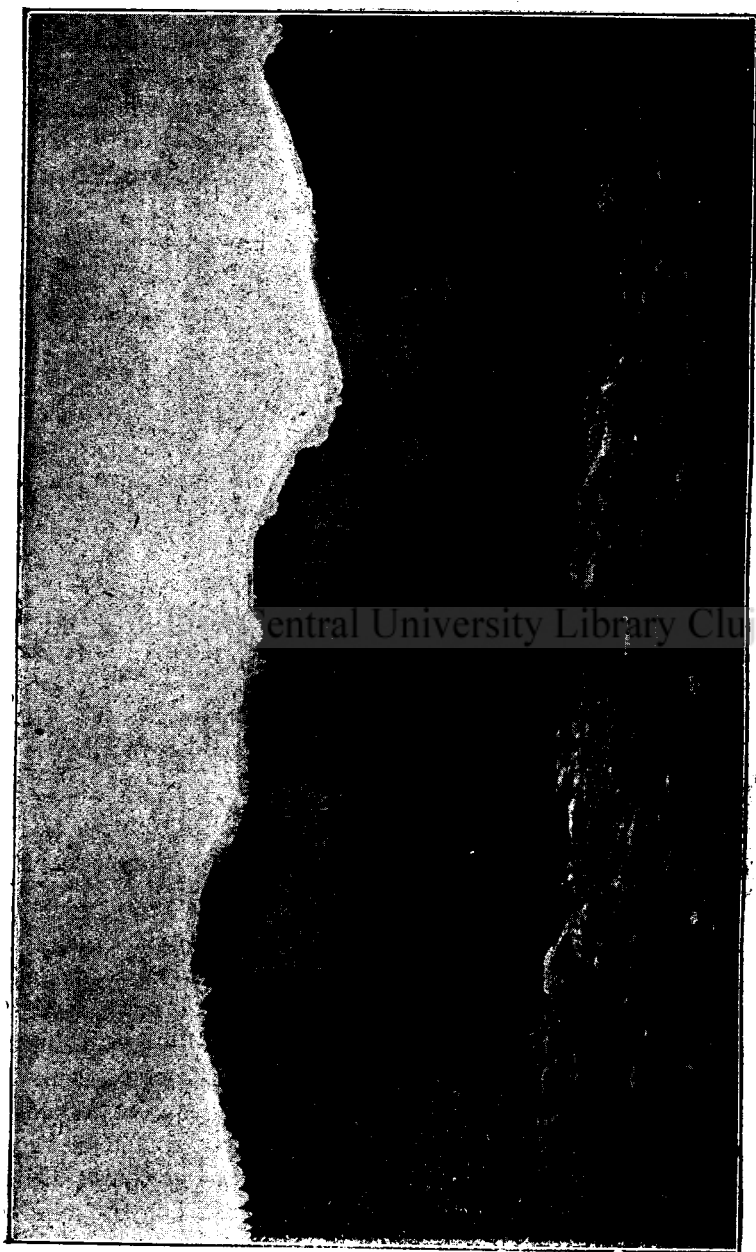
A látvány nagyszörűsége perczekig elnémitotta bennünk a szót s

csak későre kezdtük taglalni az előttünk lezuhanó vizesés szépségeit, melyeket *Gámán* Dezső szintén megörökített.

De nem csak a szív és szem követeli meg a maga részét, de megköveteli azt a másfélórás mászás által kiszáradt gége is, s mi élvezettel merítettük poharunkat a habzó jéghideg vízbe. . . . „Fucs“. Már ismét? Igen. Mannsberg báró poharát „a futó hab elkapdosta“, mondta volna Arany János. De Mannsberg báró se azért olvasta Shakespeare-t, hogy fel ne kiáltson „egy koronát egy ló . . . , pardon pohárért“. János gornyiknak (erdőőr) se kell több, s az általunk legyőzhetetlennek tartott vizet hatalmas kővek segítségével más mederbe szorítja s felszínre kerül a már végleg elveszettnek hitt pohár. János meg is kapta a koronát, nem ugyan gyémántokkal és rubinokkal kirakott aranyból, hanem — Wekerlének hála — igen jó minőségű 50 kr = 100 fillér értékű ezüsből. — Buzgó tudós tanárunk ekkor egy kis felolvasást kezd rögtönözni valamennyiünk legnagyobb gyönyörűségére és lelki épülésére az itt előforduló bazalt kőzetekről s épen egy újabb — állítása szerint — remek darabot akar felvenni, hogy zsebeibe mélyessze, midőn egész meglepetve mondja: „Nini bazaltot kerestem s aranyat leltem.“ Az aranyak sokkal gyakorlatiabb értéke lévén mint a bazaltnak, minket jobban érdekelt mint ez s köréje gyűlünk. Ő felemeli a kérdéses bazaltot, mi alatta csakugyan aranyat, fényes sárga színaranyat látunk, csak az volt a baj, hogy rajta volt a magyar kir. fémjelző hivatal próbája s hogy Mannsberg báró órájának nem épen meszterkelt alakját mutatta. Tehát ismét Mannsberg báró rovására volt majdnem „Fucs“.

Vége egy órai itt tartózkodás után táborhelyünkhöz a *La Gura Tyeihez* vettük utunkat, hova 1 órakor délután jól kifáradva, éhesen, szomjasan leérkezünk.

De baj-e a fáradság, ha lepihenhetünk? baj-e az éhség, ha van mit ennünk? baj-e a szomjuság, ha van mit innunk? S nekünk volt mindez! Jájé erdőőr, jelenleg a mi főkonyhamesterünk, a vizesésnél létünk alatt mindent elrendezett; már messziről láttuk a hatalmas füstoszlopot, mely hirül adta, hogy már lobog a tűz, melynél szép rózsaszínre pirul a szalonna. Odaérkezvén a kiterített pokróczok kényelmes helylyel kínáltak; a már kibontott cognacos üveg csábítóan kacsintott reánk akár egy szép kaczer leány, de az ott nyugvó sült libákra talán inkább is alkalmazhattam volna e hasonlatot. Volt ott minden mit szem és száj a hávas alján megkívánhat s mi nem is soká kérettük magunkat. Egy-két pohár cognac, utána az időközben szép pirosra

Pietra alba.

sült szalonna, azután szalámi, marha és sertés sült, füstölt kolbász, sajt, reá ó-bor s hozzá fiatal vig kedély, nemde, szives olvasó, te sem tartod megvetendőnek a mi turistaságunkat. S hogy a siesta egészen magyarosan végződjék, nem maradt el a hazai csendes sem, melyet négy társunk kevés pénz — de annál nagyobb nevetés között élvezett.

Jól kipihenve fáradságunkat, 2 órai időzés után ismét lóra ülünk, mert ma még fel kellett jutnunk a Vlegyásza oldalára, hogy onnan napfelkelte előtt feljuthassunk a tetőre, élvezendő onnan a napfelkeltét.

Ember tervez, Isten végez! Az eddig tiszta kék ég lassan-lassan felhőpalástot ölt, de mi bizva jó szerencsénkben, lankadatlan kitartással s folyton a legjobb kedélyhangulatban folytattuk terhes utunkat, mely a képzelhető legszebb, legvadregényesebb tájakon vezetett végig.

Legelőbb a *Pietra Arse* nevű 1500 méter magas fehér márvány sziklával szemben lévő hegyoldalon haladtunk végig, honnan gyönyörű kilátás nyílt a méreteiben is rengeteg sziklára, mely vakító fehérségével a nap sugarainak behatása alatt szinte szemképráztató látványt nyújtott. Innen folyton magasabbra hágva folytattuk utunkat a legváltozatosabb hegyi ösvényeken. A felhők ezalatt mind sűrűbben és sűrűbben tornyosultak az égen, míg végre elkezdett csendesen hullani az eső. Csendes nyári eső volt, hol elállott, hol megeredt s így jutottunk este 7 órára mai utunk végpontjára a Vlegyásza oldalán lévő *Fázse* nevű nagy erdő tisztásig.

Az a látvány, mely itt várakozott reánk meghalad minden leírhatót, felülmul minden lefesthetőt, sőt merem mondani tulszárnyal minden elképzelhetőt.

Velünk szemben az alattunk elhuzódó völgyön túl a *Pietra Alba* (fehér kő) nevű rengeteg méretű szintén fehér márvány alkotta szikla fal emelkedik, mely hasonlít egy óriási orgonához. Orgona a természet templomában! Két külön álló szárnya messze benyulik az erdő fedte hegyek közé s hogy annál szembeötlőbb legyen ezek hófehér kopársága, a közepén jóval hátrább egy harmadik kőszirt emelkedik, melyet alján sűrűbben, feljebb ritkábban fenyvesek borítanak. A lenyugvó nap egy végső erőfeszítéssel szétüzi fejünk felett a fellegeket s a szikla felett még sűrűbben tornyosuló felhőkre egy kettős szivárványt lehel, mely diadalkapuként fogja körül a *Pietra Albát*, ő maga pedig egy bucsu sugárt lövel a kőre, mely azt szászorosán szórja vissza reá. — Oh! gögös ember, ki művészetteddel

már-már tulszárnyalhatatlannak véled magad, jöjj ide s tanuld meg azt, mit tanulni eddig nem tudtál, tanuld megismerni gyarló voltodat, tanuld megismerni műveidet, melyek Isten természetének csak nagyon is halvány utánzásai.

Felocsudván a látott kép nagyszerűségének behatása alól, mi is sietve hozzá láttunk éjjeli szállásunknak úgy, a hogy való elrendezéséhez. Ez ugyan nem sokból állott. A pokróczok szétterítették, nyughelyünk előtt embereink hatalmas tüzet élesztettek, főkonyhamesterünk előszedte élelmi szereinket, a közeli havasi kunyhóból frissen fejt tejet hozattunk, a tea is felfőtt már s mi hozzá láttunk vacsoránkhoz. Az elfáradt társaság az elköltött estebéd után azonban csakhamar nyugalomra gondolt s kiki iparkodott nyugvóhelyét oly kényelmessé tenni a mint csak lehet. — Már-már rendben van mindenki, a társaság kezd szótlanná válni, de egyszerre egy óriási pukkanás s Gámán József dr. légpárnája Hangay Oktáv turistaságtól megedzett lábai alatt végsőt szuszánva kiadá lelkét, a mi Gámán urnak szomorúságot, nekünk pedig vigasságot szerzett, mert már ugyis irigykedve néztük a hatalmas és kényelmes vánkost, melyből nekünk, kevésbé gondosaknak, nem lehet részünk ; így tehát Gámán ur „Fúcs“-csa megnyugtatta a mi szocialdemokrata érzelmeinket is, mert hát igaz is, ha nekünk nincs párnánk, miért legyen neki s ha neki van, miért ne legyen nekünk ?

Végre helyreállt a csend s mi valamennyien álomba merültünk, de sajnos még az első álmon sem estünk tul, midőn egy nagy szélroham, utána sűrű hideg eső zuhany talpra ugratott mindnyájunkat. Az éj hátralevő részét azutan alva is, ébren is, ázva is, fázva is huztuk valahogyan keresztül, míg végre kivirradt s az eső is elállott. Egy nagy hátránya azonban volt emez esőnek, az, hogy le kellett mondanunk arról a tervről, hogy a napfalkeltét a *Vlegyászáról* nézzük meg. Az eső miatt ugyanis csak 5 óraker reggel, mikor az idő meglehetősen kiderült, indulhattunk fel a Vlegyászára, melyen a legmagasabb csucstól $\frac{1}{2}$ 7 óraker értük el, ekkor 1838 méternyire állottunk a tenger színe felett.

Az idő, noha még ezen utunk alatt is alaposan megáztunk egyszer, most egészen kiderült s mi zavartalanul gyönyörködhattunk a valóban megkapó kilátásban, mely itt elénk tárult. Láthatók innen az összes bihari hegyek egész a nagy magyar Alföld bejárójáig, el egészen Nagyváradig, másfelől Erdélynek fordulva, még a keleti határszél hegységei is. Kalapjainkat feldiszitve az e vidéken csak a Vlegyásza tetőjén található törpe fenyő (*Pinus Pumilio*) és boroka fenyő (*Juni-*

perus communis) ágaival rövidebb, de sokkal meredekebb uton megkezdettük a levonulást előbbi éjjeli szállásunkhoz, hova is 8 órakerkezünk. Jájé már forró theával várt minket s mi hamarosan elköltöttük turista reggelinket. Hangayt itt ismét nagy csapás érte, dohányosra nézve valóban nagy csapás, fucs-ba ment 12 drb szivarja, melyeket általa be nem vallott, sőt gondosan titkolt körülmények között vesztett el. Rövid egy órai tartózkodás után 9 órakerreggel megkezdettük utunkat a mai nap végcélja, a váradi gör. kath. püspökség tulajdonát tevő *Bihar-Füred* (Stine de Vale) felé.

S most következett legfáradtságosabb része utunknak. Leereszkedve a *Vlegyászát* és az 1717 méter magas *Vurvurászát* elválasztó völgybe, a *Vurvurászát* egy lankás hegyi uton megkerültük s ismét leereszkedtünk a *Vale Sace* nevű patakba. Innen egy felettebb meredek s keresztül-kasul döntött fák által majdnem járhatlanná vált ösvényen vittek fel szegény, a két napi ut fáradalmi által már majdnem végleg elcsigázott lovaink; ezen uton valóban megfizethetetlenek voltak apró mokányaink. Felérve így az 1610 méter magas *Mimeosára* innen egy meglehetősen sik lejtőre jutottunk s ezzel átléptük Erdélynek határát is, innen már *Biharországnak* voltunk vendégei. Alig léptük át a határt, ismét megeredtek az egek csatornái s mi áztunk. Nem tudom Erdély hullatott e fájdalom könnyeket távoztunk felett, avagy Bihar sirt örömében jöttünkön. Eléggé optimisták voltunk ahhoz, hogy abban a reményben ringassuk magunkat, hogy mind a kettő.

Az eső ezután ugyszólván szakadatlan kisérvnk volt, csak néha váltotta fel a bicskával szeletekre vágható köd, mely a különben gyönyörű kilátástól egészen megfosztott minket.

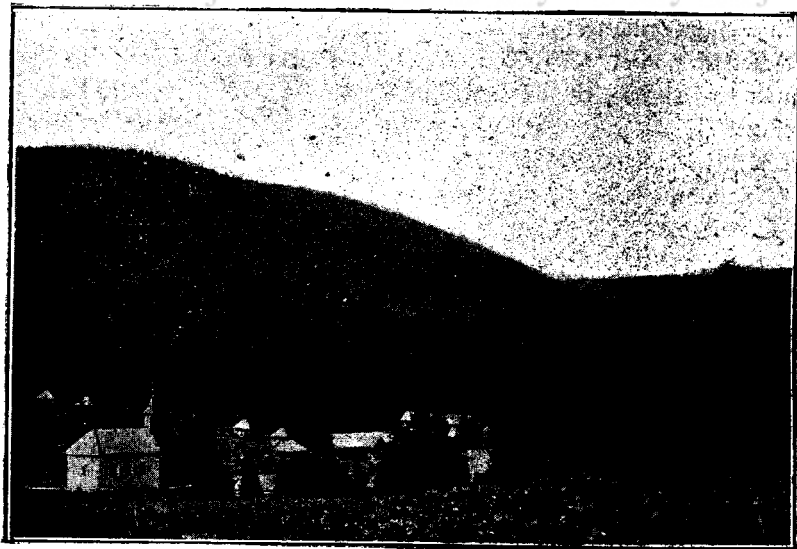
Utunk ezután vizválasztót képező meglehetősen lankás gerinczen vezetett, melynek tengerszin feletti magassága az 1050—1650 méter között ingadozik. Az 1567 méter magas *Pietra de Gard* mellett rövid pihenőt tartva, szakadó esőben haladtunk el az 1309 m. magas *Tolva) kő* (*Pietra Talharuluj*) mellett, melynek közelében van sirja annak a szegény havasi pásztornak, a ki az idén junius 15-én marháival együtt itt megfagyott. Délután 3 óra tájban leértünk a *Fontina rece* nevű forráshoz, hol felhasználván az eső szünetelését, hamarosan megebédeltünk. Félórai időzés után átláthatlan ködben haladtunk tovább lovainknak legnagyobb szomorúságára. Szegények meg is próbálták lerázni magukról a felesleges és terhes nyügöt, a mennyiben hol egyik, hol a másik lovasával együtt lefeküdt, de néhány ütés megtette hatását s a szegény párák akarva, nem akarva mégis csak folytatták utjokat.

Már-már felértünk az utolsó csucsra, mely elválasztott minket a

völgytől, melyben a nekünk ma az ígért földét képező Stine de Vale van midőn egy hegyoldalon lovagolva egészen kiteve az időjárás szeszélyeinek, távol minden enyhet nyújtó bokortól vagy fától, észre vesszük, hogy lovaink a meglehetősen erős szélről mintegy vezényszóra egyszerre megfordulnak és megállanak. Nehányunknak, kik már ismertük a hegyi lovak szokását, nem volt feltűnő a dolog, míg az ezzel nem ismerősek váltig iparkodtak lovaikat megfordítani s menésre kényszeríteni. De persze hasztalan, mert a mit a lovak megéreztek az alig néhány másodpercz múlva bekövetkezett. Először vilámlás és menydörgés közt megeredt a felhőszakadászerű zápor, mely csakhamar 10 perczig tartó hatalmas jégesőbe csapott át.

Ily körülmények között nem csoda, ha a társaság kezdte levetközni kedélyes humorát, de megmentették azt Sikó humoros megjegyzései, melyek homéri kacaját keltettek, oly annyira, hogy Mannsberg bárót már holmi nevető görcsfélétől féltettük. Végre az idő is megsokalta, hogy akad egy csomó ember, kik midőn ő legjobban dühöng, csak nevetnek, meggondolta magát s tovább vonult. Mi is vonultunk tovább, most már oly állapotban, mint a kiöntött ürgék s másfélórai gyaloglás után leértünk célpontunkhoz, Bihar-Füredre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bihar-Füred.

Társaságunk egyik tagja sem volt még itt, s mi egy kisszerű primitív fürdőt véltünk találni s mondhatom valamennyien igen kelle-

Szerenád vizesés.

mesen csalódtunk. Egy kiseded, de fürdői czélokra mégis elég tágas völgy katlanban, környezve nem tulságos magas, fenyőkkel borított hegyektől, fekszik *Biharfüred*. A lakoházak nem pazar fényűek, de falusiasan barátságosak, van négy-öt nagyobb épülete s vagy tiz csak egy-egy szobából álló u. n. turista lakása. Itt van még Döry József báró volt bihari főispán, valamint a nagyváradi gör. kath püspök kies nyaralója. A házakat egymással jó karban tartott széles utak kötik össze, az utak közti helyeket pedig szép pázsit foglalja el, melyet helylyel-közzel fenyő és virág csoportok tarkítanak. És a mint később alkalmunk volt tapasztalni, van e fürdőnek még egy a magyar fürdők-nél szokatlan jó tulajdonsága is — az olcsóság.

De mielőtt fürdői élményeinket tovább ecsetelném, engedjék meg a kegyes olvasók, hogy egy reánk fontos ügyet intézzünk el. Jön a a pinczér, kérünk szobákat, kapunk. Holminkat oda berakattva, lovaink-ról is gondoskodva, hozzá látunk az átöltözködéshez, hogy aztán szárazon láthassunk hozzá vacsoránkhoz. Könnyű ezt mondani, de sokkal nehezebb megtenni. Rajtunk lévő ruháink nedvesek — az elcsomagolt ruha készlet pedig — no az is nedves, még Mannsberg bárónak paten-tirozott „Wasserdicht“ utizsákja is úgy átázott akár csak csalán-szö-vevből lett volna. Plaidek, pokróczok, ruhák, czipők masiroztak a konyhába, hol egész éjjel tüzeltek a tiszteletükre, s mi maradtunk úgy a hogyan voltunk — nedvesen. Már megbocsásson az igen tisztelt fürdő közönség, különösen annak a gyengébb, de mégis mindig diadal-maskodó nemhez tartozó része, de kívánhatták volna-e tőlünk, hogy ne jelenjünk meg a közös étteremben csak azért, mert jól magyarul mondva toilletünk nem volt salonfeleg? Ugy-e bár nem?

Az est hátra levő részét kedélyes beszélgetés között töltöttük s okulva a mai nagyszabású ázásokon a holnap nap programján tanács-köztünk. De úgy jártunk mint Fáy András meséjében a varjak, hogy holnap fognak határozni. S eme bölcs határozatunk annyira kimeri-tette már amugy is meggyengült idegeinket, hogy legjobbnak láttuk nyugalomra térni. Hogy valamennyien jól aludtunk azt nem is kell említenem.

Másnap vasárnap volt; reggel az ég még mindig esővel fenyeget, s mi tegnapi határozatunkhoz hiven elhatároztuk, hogy az eredeti programba vett, az oncsászai jégbarlanghoz tervezett kirándulást boldogabb időkre hagyva s uti tervünk megváltoztatásával ma egy rövidebb kirándulást teszünk a közeli „*Szerenád*“ vízeséshez s onnan részint gyalog, részint kocsikon *Belényesre*, majd vasuton *Kolozsvárra*

utazzunk. Csak *Babarczy* határozta el magát arra, hogy körülbelül a már megtett uton megy vissza az emberekkel és lovakkal.

A társaság tehát itt megoszolván, lehetetlen volt még egy búcsú poharat nem üríteni. Szobáinkba vonultunk s a poharazás közt hangos kedvünk oda csalta a fürdő czigányait, kik azután $\frac{1}{2}$ órai időzésünk alatt nem éppen harmonikus zenéjükkel mulattattak. Még táviratilag üdvözöltük az *E. K. E.* kolozsvármegyei osztálya elnökét *Szádeczky* Lajost, a ki a kirándulást tervezte, de abban sajnálatunkra részt nem vehetett.

Most már a visszatérésre kellett gondolnunk, *Babarczy* tehát a már ismert uton haladván vissza, hagyjuk őt magára, kívánván neki szerencsés utat. S te szives olvasó, ki elkisérted a társaságot idáig, ne resteld őket elkísérni még aránylag rövid utjukon is.

Reggel 9 órakor tehát a társaság per pedes apostolorum megindult a „Szerenád“ vizesés felé, hová a *Dimbu Plajuluj* nevű tetőig meglehetősen jó uton halad fel, onnan pedig vagy másfél óraig a *Vale Plajuluj* eséseig egy meredek sziklás uton érték el céljukat, de az itt mintegy 5 öl magasból 1 öl szélességben lehulló vizesés bőven kárpótolta fáradaimaikat.

Rövid tartózkodás után hatalmas hegymászás következett s turistáink kijutottak a belényesi utra, honnan gyalog utjukat egész *Budurásza* község közelébe, hol eléjük jöttek a megrendelt kocsik. Ezután tehát kocsin folytatták utjukat *Belényesig*, onnan a helyi érdekű vasuttal *Nagy-Váradra* jutottak, majd pedig az éjjel személyvonattal *Kolozsvárra* iparkodtak. *Bánffy-Hunyadon* ismét megfogyott a kis csapat, még pedig *Sikó* Kanuthtal, az egész expedíció megválasztott generálisával, ki oly előzékenyen, figyelmesen és odaadóan teljesítette nem könnyű tisztségét. 7 órakor a társaság 6 kolozsvári tagja is megérkezett kincses Kolozsvárra.

A társaság minden tagja meg volt elégedve a kirándulás sikerével s ismét megerősült bennük a tudat, hogy nem kell a külföldet futnunk, ha gyönyörködni akarunk a természet szépségeiben, hisz felleljük azt itthon s ennek kedvesebbnek is kell lennie, mert hiszen a mienk. S ha kirándulásunk és annak ismertetése csak egyetlen egy emberben is melegebb érdeklődést kelt fel hazánk szépségei iránt: ugy megvagyunk elégedve, mert jót cselekedtünk.

ZÁSZLÓALJGYAKORLATOK A MONTSCHEL-EN (HOLD-SZIRTEN.)

Irta: *Nagy Lajos.*

Hivatásszerű vagy díjért működők a versenyből kizárvák. Ez az, a mi a katonának recordjait — mint a professionatus vivómesterek voltjait — a turistaság terén érdektelenné teszi, és valóban, különösen így nyár derekán, aligha győznék az amatőrök válogatós évkönyvei lappal, ha bár csak a nagyobb méretű katonai menetekről emlékeznének is meg.

Hanem mi, kik a lábainkkal csak tartalékban szolgáljuk a hazát, a csöndes iroda nyugalmából kiragadtatva talán jogosan emlegethetjük rendkívüli record gyanánt azt a szolgáltatást, mit a nagy-szebeni 31. gyalogezred 3-ik zászlóaljának július 13.- és 14-iki messzemenő táborozása alkalmával végeztünk.

Szép út volt, örömmel gondol reá vissza az ember, és mikor rá unokáink elé kerülne a dolog, mesebeli hadjárattá növi ki magát. Azonban őszintén szólva: egy civilizált nem is igen érti meg, hogy mi volt az. Valahogy a mundérban rejlik, hogy olyan messze jár el benne az ember, mire különben álmában is aligha nem fiákkert fogadna.

Szakszerűen szólva, maga a távolság nem volt épen jelentékeny. 39 óra alatt az általános katonai térkép szerint 65—67 kilométert tettünk meg, mihez hasonló gyalog sétára az Erdélynek számos tisztelt olvasója hivatkozhatnék. De tudvalevő, hogy a térkép milyen megbízhatatlan a távolság kérdésében, ha hegyes vidékről van a szó. A toronyirányban számított kilométer sok rőföt nyulik, míg az emelkedő és lejtő vonal ugyanazon pontig eljut. A térkép 67 kilométere a valóságban 90-et is kitesz, ez pedig már jókora gyalogút — a tüdők és izmok teljes igénybe vétele mellett, nagyrészt vastag porrétegekben és koronként 36 fokos hőségben!

Hanem: szép út volt.

A nevezett zászlóalj törzse (három század) július 13-án éjjel 2 órakor indult el a Kempelkaszárnya udvaráról *Schödler* Ferencz ezredes parancsnoklata alatt. Egyik század egy órával előbb elment, hogy Resináron túl a Strimtura tetején ellenséges csoportokat jelezzon. Utközben tehát kis ütközet is volt, nehogy bakáék holmi fehértérdű turista társaságnak képzeljék magukat.

Nagy-Szebenből Resinárig olyan országút vezet, mi magában megnézni való. Szakadatlan fasor szegélyezi az utat, és ezen az óriás sétányon elfelejti az ember, hogy az előző estvén addig-addig csinálta a pihenés programját, míg végre is Popovicsnál ütött az óra, s habár a tapasztaltak szerint ilyen kora hajnalban a menet a legfárasztóbb kellene legyen: ebben a kies ligetben, a közeledő reggel friss fuvalmának hatása alatt pehelykönnyűvé válik a test. Aztán a tisztíruha igazán kényelmes; könnyű sapka, (talán egyedül nem elég gyakorlatias alkotás, mert nem védi a fejet elegendően sem a hőség, sem télen a hideg ellen,) könnyű blouse, vászonnadrág, puha fehérnemű, egy pár jól kijárt cipő, vékony szalonkard, egy sárga öv, oldaltáska, miben térképen, cigaretten, némi kenyér és szalámi részleteken kívül minden Vorschrift daczára sem találsz egyebet. Nő meg a kis jelző síp és egy tárcza képezik a felszerelést, utóbbiban kinél bankó, kinél négylevelű löher, egyaránt elég ritka dolog, hogy ne nehezítsenek. Tehát all right!.

Resinár északi végén, hol az új nagy-szebeni vízvezeték medenczéje készül, van az első pihenő. Idáig sima 12 km. az út, mit mintegy harmadfél óra alatt tettünk meg. Innen kezdve szünet nélkül emelkedett a menet.

A község az elnyomott oláh polgártársaink jólétének és vagyonságának hazája, kövezett fűtőcszával, emeletes házakkal. Különös nevezetessége, hogy innen eredt a nagy-szebeni görög keleti érsekség Hatalmas mausoleumban pihennek itt az érseki elődök, köztük a híres báró Saguna Sándor érsek.

Nagyon hasonlít a helység Toroczkhóhoz, csakhogy — uram bocsásd meg — bizony szebb. A Schewiz vize ugyan kisebb az Aranyosnál, de a Strimtura bércei bájosabbak a kopár Székelykőnél és maga a község vonzóbb képet nyújt, mint a mi Toroczkonk. (Hiszen azért mégis csak „mienk“ az.)

Resinár délnyugati végén kijutva hamarosan megütköztünk és közös erővel fogyasztottuk el a föladott reggelit. Kitünő forrásból ittunk vizet és sajnáltuk a nagyszebeni vízvezetékét, mit azért vezetnek a község tulsó végéből, mert innen egy kerek millióval lenne drágább.

Tovább — — tovább a Plain, Gyban, Oncestie fenyveseibe ugyancsak jó utakon halad az ember, a pór és hőség ellenségei ugyan az élvezetnek, a folytonos hegymászás néha már tűrhetetlennek tetszik, de az átlag félóránként feltűnő források friss vize új erőt ad és a szem nem győz betelni a festői táj csodálatával. A meredek fenyveseket itt-ott lankásabb legelők tarkítják, miken egy-egy tanya látszik. — Azok a nagy kövek, kolomphang, patak csörgedezés és fenyűillat, mint mesz-

sze ... a Firtoson, Homoródon és egyebütt. De meg kell adni, hogy itt koncentráltta magát a természet és nagyban dolgozott.

Jóval túl lehettek a delen a harangszóra hallgató világban, mikor célunkhoz értünk.

A Stina Montschell oldalán volt ez, szemben a Stina Batrina ormával és a Presbének még mindig kimagasló koronájával. Élelmezőinknek és a podgyászainkat szállító szekerész csapatnak feltalálása nem járt minden nehézség nélkül. (Azt mondják mindig így volt.) Derék bajtársunk, a rendező, egy jó vizü patak kedvéért valami két kilométerrel odább ütött sátozt és ezzel néhány száz titkos átkot mindenestre biztosított utódai számára. A bécs-berlini távlovaglás alkalmából olvastam, hogy utközben a kimerült lovasok palotákat és sugárutakat láttak a pusztá szántóföldeken; körülbelül így voltunk mi is, kikkél majdnem egy órán át egymást érték a téves hurráhok és száraz kiáltások, míg végre helyünkre értünk.

De hát ki beszélhet itt fáradtságról? Az egész utban egyetlen ember lett maródi, hanem annak is meg volt reá a maga oka. A midőn utunk egy feneketlennek látszó völgykatlan szádán vitt el, valami gonosz dzsin erős szél képében lekapta a bakasapkát és irgalom nélkülegurította a mélységbe. Az elgyötört katona arczán egy pillanatig a tökéletes tanácstalanság butasága honolt; egyfelől a kincstári vagyon szentsége, másfelől a kimerült test tiltakozó indulatja — rettenetes dilemmát képeztek, de győzött a kötelességérzet. Bakánk halálos elszánt-sággal szökött a nyomorult sapka után és perczek alatt legurulta egyenes vonalban mind annak legalább a felét, mit tekervényes utakon órák alatt felépített. Még feljött, de azzal be is adta a kulcsot.

A táborban csakhamar utat tört magának a jó kedv. Félóra sem telt bele és mindenünk meg volt, a mi egy modern hadsereg zászlóalját megilleti: férhelyek a viszonyokhoz mértén, lárma, takarítás és husconserv a legénységnek, lárma, sült és borvizes bor a tiszteknek, inspekció mind a két félnek. A legeredetibb két közlegény volt, a kik utközben a társaik multságára minden pihenőt végigtánczoltak és itt megérkezve első dolguk volt két hegedü, egy klárinét, két dob és egy trombita hangjai mellett immár egészen jól berendezve folytatni a tánczot. (Egyikök olyan bravourral utánozta a galicziai bajtársat, hogy bármely orfeumban megélne belőle.)

No és repülve telt el a táborozásnak szánt idő. Sátraintól alig félóra járásra van a Hohe-Rinne fürdőhely, (tudtommal nincs még magyar neve) s a bő ebéd után tisztjeink vállalkozóbbjai tömegesen oda rándultak át. Viszont onnan csakhamar látogatókat vezetett hozzánk a

kiváncsiság. A megye főorvosa és kedves neje, egy fiatal ügyvédjelölt, egyik közeli járás szolgabirája és végül egy ritka fürdővendég jött át, egy Konstantinápolyból soványodni ide került német, a ki török vasutakban dolgozik.

Tudva, hogy visszatérőben közvetlen a magas-csermely (Hohe Rinne) telepén megyünk keresztül és tehát látni fogom, nem tartottam a kirándulókkal, hanem egy egészséges álmom után a fenyvesek közt csörgédező patakban kegyelettel megfürödve, oly díszesen öltöttem át tetőtől talpig, mintha ezredrapportra készülnék. Hiszen istenem jól emlékszem még azokra az időkre, mikben piszkos körmökkel, de nyugodt önérzettel teljesítettünk lovagi szolgálatokat, hanem végtire is az ember megvénül és „válogatos“ lesz.

Az alkony szép volt. Be kell ismerjem, hogy ama bizonyos korábbi időkben talán szebben le is tudtam volna írni. Estefelé katonáék az erdőtörvény illető §-aival világos ellentétben akkora tüzeket raktak, hogy tekintettel a körüskörül végtelen fenyves rengetegre, némi aggodalom is vegyülhetett a csodálatba, de baj nem történt.

Este félnyolcz órára tüzte ki ezredesünk a vacsora idejét és mind pontosan ott voltunk. A társaság a népszerű ezredes mellett három kapitányból, tizenkét tisztből, — köztük ketten tartalékos hadnagyok, — egy orvosból, egy szekeres főhadnagyból, egy őrzárató huszárhadnagyból és a mi konstantinápolyi pátriár — akarom mondani vasuti vállalkozónkból állott, a kinek a lehült lég elleni oltalmul tisztí köpenyt és sapkát adtunk, s attól kezdve az ördög bujt bele, hogy folytonosan Feldmarschallieutenantnak képzelte magát.

Előbb az egyik fenyőcsoportból hangzott fel a két hegedű, egy klarinet és társai concertje, (Margarethe, lass dich doch erweichen; Margarethe, habe doch Erbarmen . . .) majd valamivel szebben tört ki néhány egészséges torokból az a valóban szép német dal: Siebenbürgen, Land des Heimats. Mind ezeket tulszárnyalta azonban az a rövid concert, mit 9 órakor a négy század trombitásainak együttes takarója képezett. Ezen a szokatlan helyen, a tele hold fényénél, óriási őserdőtől visszhangozva a Haydn örökbecsű compositiója szerzőjének merengő nagy szelleméhez méltón érvényesült. Igen megkapó volt.

Aztán sátrainkba vonultunk és elaludtunk változatosság kedvéért dermesztő hidegben. A törökünket néhányan még hazakisérték, mi élénk tanúsága a hagyományos és elronthatatlan katonatiszti udvariasságnak.

Reggel 4 órakor felkeltünk és félóra alatt elértük a magas csermely fürdő telepét. Alig egy éves multja van e fürdőnek és mit mondjak egyebet a dicséretére, minthogy már Konstantinápolyból is van

vendége? Guráro felé kényelmes ut vezet oda, épületei csinosak és a víz dolgában szintén csak „természetes“ Tusnádnak képezt versenyt állani. Nagy jövője van e helynek, őszintén sajnálom, hogy nincs rajta egy holdas háztelkem. Az egész különben a Karpathenverein műve, minek az E. K. E. sikerrel csinálhatna concurrentiát.

Hanem talán hosszadalmas vagyok. Mondjuk tehát egyszerűen, hogy zászlóaljunk a Schauta, Pe Lungu és egyéb helységeken át kitűnő conditióban ért be Poplákára, honnan már csak 13 klm. az ut Nagyszebenig. Roppant hőségben, de nagyrészt lejtve tettük meg ezen nagy utat és délire Poplákára értünk, hol minden felségesen izlett, mit víz, bor, gulyás vagy rántotta alakjában előnkbe hozott a végzet. Egy órai pihenő után a Dumbrava mare és Dumbrava mica erdőségei közt — azonban minden árnyéktól távol — vezetett utunk hazafelé, hová már délután 5 óra előtt beértünk.

A Dumbrava mare végén, körülbelül az Erlensétány kezdetével egy irányban, még egy utolsó pihenőt tartottunk, hogy kiki városi formába szedje magát. Ama bizonyos két közember itt is csak épen úgy tánczra perdült, mint tegnap, mi pedig kedélyesen heverésztünk. Együnkünk félrevonulva ábrándosan tépdeste egy Margueritte leveleit: szerezet, szivből. fájdalommal . . . mig végre dühösen csapta földhöz a csupaszkörét és resignatioval tört ki: Am End zupf ich hier seit einer halben Stund, und die Bestie liebt mich erst recht nicht! — —

Szerencsésen haza érteztünk.

ADALÉKOK ERDÉLY HELYNEVEIHEZ.

(E czim alatt új rovatot nyitunk, melyben közölni fogjuk a katonai térképeken és általában a közhasználatban elferdített helyneveket. Kérjük tagtársainkat, hogy erre vonatkozó tapasztalataikat közöljék velünk.)

4. Csikmegyei helynevek.

A gyergyó-szentmiklósi főszolgabíró ajánlja, hogy a néphagyomány alapján, gyergyóalfalui községben Freneszi lása *Irottkő-havasra*. Gaineasza *Tyúkoshavasra*, Kis-Drepus *Kis-Tatár*ra, Nagy-Drepus *Nagy-Tatár*ra, Kis-Punga *Kis-Tarisnyás*, *havasra*, Nagy-Punga *Nagy-Tarisnyás havasra*; a gyergyó-szárhegyi községben Karmatura *Déllőnyakra*, Dobrán *Nyíressorokra*, Toplicsora *Hidegpatakra*, Opcsiná *Táborhelyre*, Vájvagyásza *Fekete-Derekaljára*, Vájvagyásza folyója *Bánffi patakára* helyesbítették. — A csikszeredai főszolgabíró pedig ajánlja, hogy Ka-

Karczfalva községben Urkon *Határlábra*, Jenőfalvában Nyisztor *Vészarakra*, Göcze *Halomvölgyre*; Szelman és Porgyos *Heyyfaroklaposára*, Daánfalván Herke *Bányadombra*, Komsa *Medvevérre*, Gödörtető-szárinával *Gödörtető-agyagdombbal* cseréltessek ki. Mindhárom község határán előfordul Naskalat, melyet *Sziklahegyre* és Domuk-Ivanos, melyet *Magyartelep-hegyalja* nevekkkel vél az előljáróság helyesbitendőnek.

EGYESÜLETI ÉLET.

A KÖZPONTBÓL.

Választmányi gyűlés.

— 1894. július 20-án. —

A Kárpát-egyesület választmánya jul 20-án délután 5 órakor a főtitkári hivatalban igen élénk gyűlést tartott. A választmányi tagok daczára a nyári szünetnek, szép számban jelentek meg. A gyűlést *Feilitzsch* Arthur báró társelnök vezette. Előadott *Radnóti* Dezső, jegyzett *Kuti* István. — Ott voltak: *Szádeczky* Lajos dr. alelnök, *Merza* Gyula főpénztáros, *Beregszászy* László ellenőr; továbbá *Heppes* Miklós, *Mannsberg* Sándor báró, *Hangay* Oktáv, *Kozma* Ferencz, *Márki* Sándor dr., *Moldován* Gergely dr., *Gámán* József dr., *Székely* István, *Böhm* Mihály, *Philiph* Aladár, *Szabó* Samu, *Szász* János stb.

A jegyzőkönyv felolvasása után *Feilitzsch* Arthur báró jelentette be, hogy a mult gyűlés határozatai mind végrehajtottak.

Radnóti Dezső főtitkár jelentése szerint a lefolyt hónapban a titkári hivatal a községeket szólította fel a támogatásra. Összesen 10.000 ilyen felszólítás ment szét. Ugy szintén megkerestettek a kir. táblák, törvényszékek és járásbiróságok. Bejelenté a főtitkár a *Hieronymi* Károly m. kir. belügyminiszter erdélyi utja alkalmával a központ, valamint a kolozs-, alsófehér-, torda-aranycs- és hunyadvármegyei osztályok részéről történt tisztelgéseket. A minisztert kellemesen lepte meg, hogy az egyesületnek ily eleven osztályhálózata van. Kiemeli továbbá, hogy *Hankó* Vilmos dr. elkészült az ásványvizekről irt ismertető füzetével, mely nem sokára megjelenik. — A kereskedelmi miniszter átengedte az egyesületnek a *Vágó* Bertalan készítette fényképeket, melyek a budapesti induló házban láthatók. Ugyancsak ő kijelentette, hogy egyes konkrét esetekben hajlandó kedvezményes vasuti jegyeket engedélyezni az egyesületnek. A közegészségügyi és demografiai kongresszusra képviselte *Hoüsy* Pál, *Hankó* Vilmos dr., *Herrmann* Antal dr., *Erödi* Béla, *Dévai Szöllösy* János és *Aczel* Sándor dr. kérttek fel. A Magyar Turista egyesület tátra-osztálya folyó hó 28-án közgyűlést tartván és erre egyesületünket is meghíván, táviratilag üdvözöltük. Kirándulásokat tartottak az alsófehérvármegyei osztály a Tyejára; a kolozsvármegyei osztály a Királyhágóra és Vlegyászára; a hunyadvármegyei osztály Algyógyra; a szilágyvármegyei osztály pedig szép nyári táncvigalmat rendezett. A szent-Anna-tó menedékház iratai áttétettek a háromszékvármegyei osztályhoz. Ujabbán a menedék

ház részére Tusnád fürdő 100 frtot szavazott meg. A Székelyföld természeti viszonyai cz munka kiadási költségeire Csikvármegye 200 frtot szavazott meg, Udvarhelyvármegye pedig átengedte a gyűjtött anyagot. *Incze Elek* könyvkötő az egyesületnek díjtalanul szép vendégkönyvet készített stb. Választmány a főttkári jelentést örvendetes tudomásul veszi és az adományozóknak és így *Incze Elek* könyvkötőnek is köszönetet szavaz.

Merza Gyula főpénztáros jelentése szerint a június havi forgalom 1118 frt 1 kr volt, melyből tiszta bevétel 933 frt 96 kr; kiadás 893 frt 99 kr. Átvitel július hóra 224 frt 2 kr. Szolgál örvendetes tudásul.

A helynévtári bizottság, mely *Márki Sándor* dr. elnöklete alatt július 7-én tartott gyűlést, beterjeszti az osztályok, vármegyei albizottságok stb. részére készített tájékoztatót, melyben az eddig követett eljárás és a helynévhelyesbítés főbb irányelvei vannak egy igen szép munkálatban kidolgozva. — Választmány magáévá teszi a bizottság munkálatát és annak megírásáért *Márki Sándor* dr. elnöknek köszönetet szavaz, egyben elrendeli annak az osztályok, albizottságok, hírlapok részére való szétküldését, illetve a bizottságnak erre vonatkozó már tett lépéseit helybenhagyja. A választmány helybenhagyja továbbá, hogy az *Erdély*-ben *Adalékok Erdély helyneveihez* címmel külön rovat nyitassék, melyben a helynévhelyesbítésre vonatkozó javaslatok előzetesen hozzászólás végett közzé tételnek.

Elnök bejelenti, hogy a választmány határozata szerint szives hangú átirattal megkeresett *Filsch* József orsz. képviselő, hogy a lapokban közölt vádjára vonatkozólag megokolását közölje az egyesülettel, erre *Filsch* József a következő levéllel felelt:

«Igen tisztelt Elnök Ur! A folyó év június 16-án 596 szám alatt kelt beces átíratára van szerenésém a következőket megjegyezni: A t. egyesület brassói fiók-osztályának egy átíratá által, ezen osztály megalakulása alkalmával fel lettem szólítva, hogy lépjek be a tagok sorába, különösen ráutalva azon körülményre, hogy az egyesület az erdélyi nemzetiségek jó egyetértésének ápolását és előmozdítását főcéljaj egyikének tüzte ki. Hogy ezen szép célét a magam részéről is támogassam, beléptem az egyesület tagjainak sorába.

Több héttel ezelőtt azonban — a pontos adatok itt nincsenek kezeimnél — az egyesület hivatalos közlönyében az *Erdély*-ben megjelent egy cikk, mely nem csak azt czélozta, hogy egyelőre Szabvármegyében az összes helyeknek magyar nevek adassanak saját használatára — mi ellen semmiféle kifogás nem lehetne, — hanem azt is, hogy az illetékes hatóságoknál kieszközöltessék, hogy jövőre az összes térszék csak is ezen újonnan kitalált magyar helynevek használtassanak. Ezen javaslat kivitele nem csak a földrajzi közoktatásban, mint szintén a gyakorlati életben roppant bonyodalmat hozott volna létre, hanem egyszersmind megsértette volna az erdélyi nemzetiségek érzelmeit és tetemesen meggyújtotta volna azok jó egyetértését és ez által nemcsak, hogy nem mozdította volna elő a kitűzött főcélok egyikét, hanem azt inkább megakadályozta volna. Bizonyítja ezt az érintett cikk által szász és román körökben előidézett inger, mely ismételt kifejezést nyert az erdélyi szász és román lapokban.

Ily sovínisztikus törekvéseket előmozdítani nem akarván, kiléptem az egyesületből, utalva ezen törekvésekre.

Igazságszeretetemnek tartozom azonban elismerni, hogy a brassóvármegyei osztály soha sem tett olyat, a mit helytelenithetnek, úgy mint örömmel elismerem azt

is, hogy a központi választmány a folyó év június hó 12-én tartott ülésében okos és bücs mérsékléssel elutasította a fentemlített indítványt.

Ha már egy bizonyos időtartam alatt azt fogom tapasztalni, hogy a t. egyesület továbbra egyes tagok soviniztikus törekvéseivel szemben eddigi korrekt álláspontját fenn fogja tartani, szívesen vissza fogok lépni tagjai sorába.

Fogadja igen tisztelt Elnök ur kiváló tiszteletem kifejezését. *Filtsch* József orsz. képviselő »

Feiltsch Arthur báró elnök a tagok helyeslései között ezeket jelenti ki :

«Sajnálom, de ezen helyről, melyet a t. egyesületi tagok bizalmából van szerencsém elfoglalni, kénytelen vagyok ismét reflektálni *Filtsch* ur levelére és bámulatomnak adni kifejezést a fölött, hogy a történet felvilágosítások, a mult választmányi gyűlésen tett nyilatkozatom, az idő közben Brassóban előfordult és a vádakat teljesen megsemmisítő események után is, *Filtsch* ur levelében mégis kételyt táplál eljárásunk és elveink őszinteségében és magát velünk és ezutáni eljárásunkkal szemben mintegy várakozási állapotba helyezi és ezzel bizalmatlanságát dokumentálja.

Azt hiszem, hogy az olyan gondolkozású egyén, mint a milyennek magát *Filtsch* ur levelében a történetek után bemutatja, tényleg elég okot és alapot ad arra, hogy mi kételkedjünk az ő őszinteségében, mint a ki hazafiságát csak a nyelvén viselni, de igazan érezni és a szerint cselekedni nem képes és a mi hazafias nemes irányu s tiszta érzelmekkel gondolkozó idegen ajku honpolgáraink által üdvözölt ezéljainkat felfogni nem tudja, vagy egyszerűen nem akarja.

A ki mint ő, még most is a történetek után, minden alap nélkül a sovinizmus^S vádját teljesen megczáfoltnak és elenyészettnek nem látja, az maga a legnagyobb sovinizsta.

Ezek után kérem a t. választmányt, *Filtsch* ur levele fölött egyszerűen napirendre térni.»

Választmány az elnöki indítvány értelmében határoz.

A főtítkári jelentést tesz a községekhez küldött kérések eredményéről. E szerint eddig többnyire oláh, német és tót községek jelentették be, hogy hazafias örömmel lépnek be tagokul e nemes czélu egyesületbe. Választmány a hazafias községi határozatokat éljenzéssel fogadja és köszönetet szavaz *Lukaciu* György, *Berán* Oszkár és *Szilágyi* Károly buzgóbb jegyzőknek. Egyben kimondja, hogy az akció végén a hazafias községek és körjegyzők neveit a belügyminiszternek bejelenti.

A radna-borbereki fürdő ügyeiről jelenti az elnökség, hogy a fürdő 100 vendéggel megnyitott. A berendezés teljes és kifogástalan. A fürdőben állandó cigányzenekar játszik, van fedett tekepálya, gondoskodva van hírlapokról s általában minden lehető megtétetett, hogy a fürdő kényelmes üdülést nyújtson. — Választmány örömmel veszi a jelentést és a még szükséges apróbb kiadásokat megszavazza.

A Szabenzármegyei osztály beküldi jun. 4-én tartott gyűlése jegyzőkönyvét, melyben kéri a tagsági igazolványok elküldését. — Választmány elrendeli azok kiállítását.

Főtítkári, bejelenti, hogy a brassóvármegyei osztály buzgó és tevékeny titkára *Molnár* István kir. albiérónak nevezetve Nagy-Körösrre, lemond állásáról. Választmány sajnálattal veszi tudomásul egyik legbuzgóbb és legmunkásabb osztálytitkárának lemondását és megemlékezően arról a valóban önzetlen és hazafias táradozásról, melyet az osztálytitkári Brassóban kifejtett, jegyzőkönyvi köszönetet szavaz részére és felkéri az osztályt, hogy az állás betöltéséről gondoskodjék.

A jan. 12-én tartott közgyűlés még egy második közgyűlés tartását mondván

ki, választmány ezt szeptember 2-án Radna-Borbereken nagy kirándulással kapcsolatban tartandja meg. A program kidolgozásával az elnökség bízta meg.

A Magyarországi Kárpát-Egyesület keleti Kárpátok osztálya augusztus 12-én tartandó közgyűlésére és kirándulására meghívja az egyesületet. A megfelelő képviselettel a székesfővárosi osztály kéri fel.

Még több interpelláció jelentetett be, melyre az elnökség megadván a kellő felvilágosítást, a gyűlést fél 8 órakor az elnök elterelésével véget ért.

A VIDÉKRŐL.

Kolozsvármegyei osztály.

1. Választmányi gyűlés.

— 1894. május hó 21-én. —

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület Kolozsvármegyei Osztálya választmányának 1894. május hó 21-én tartott ülésén elnökölt: *Szádeczky* Lajos elnök. Jelenvoltak: *Böhm* Mihály, *Hangay* Oktáv, *Kardos* Kálmán, *Kántor* József (Gyalu), *Márki* Sándor dr., *Mannsberg* Sándor br., *Merza* Gyula, *Moldován* Gergely dr., *Tanács* József, *Weissel* Ernő dr., *Gámán* József dr. titkár., *Radnóti* Dezső közp. főtitkár, *Gréf* Antal stb. Jegyzett: *Főnály* Gábor jegyző.

Elnök üdvözlőlvén a megjelent tagokat, a gyűlést megnyitja; a mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván, — hitelesítették.

Gámán József dr. titkár jelenti, hogy a r. k. status igazgató tanácsával folytatott tárgyalások a Szt. János-kút helyreállítására nézve eredményre vezettek. s ennek következtében a kút és környéke, főleg *Hirschfeld* Sándor és *Hangay* Oktáv urak buzgólkodása mellett igen szépen rendezbe van hozva. — Köszönőirat intéztetik a róm. kath. status igazgató tanácsához.

Ezzel kapcsolatban elnök beszámol az ápril hó 8-án a Szt. János-kúthoz rendezett egyesületi kirándulásról, a mely alkalomból egyuttal bemutatja *Lázárné Kasztner* Janka tanítónőképző intézeti igazgató levelét, a ki a kirándulás alkalmából 7 új tagot jelent be, a tanítónő-képző intézet tanári karából. — Választmány helyeslő tudomásul veszi s a bejelentett 1. *Lázárné Kasztner* Janka igazg., 2. *Heinrich* Józsa r. tanítónő, 3. *Kovács* Béla r. tanár, 4. dr. *Lázár* Gyula r. tanár, 5. *May* Emilia tanítónő, 6. *Pischl* Iduna tanítónő és 7. *Versényi* Gábor rajztanár a tagok sorába felvétetnek.

Az előbbi ponttal kapcsolatban jelenti a titkár, hogy a központ 266/III. 21—94. sz. a. kelt értesítése szerint az új tagok felvétele ezentul nem a központban, hanem az egyes osztályokban történik, a központhoz való utólagos bejelentés kötelezésével — Miheztartásul szolgál.

Hangay Oktáv alelnök előterjeszti tervezetét a nyári munkaprogramra nézve. E szerint az osztály kirándulásai a megye területén maradvá, a következő főbb irányba mennének:

1. Csucsá, Bucsa, Királyhágó.
2. Bánffy-Hunyad, Kalotaszeg, Vlegyásza.
3. Dobrin, Andrássy havasok.

4. Jegenye. — Választmány helyesléssel fogadja, a részletes kivittelt azonban, ha a választmány időközben gyűlést nem tarthat, az elnökségre bízta.

Radnóti Dezső központi főtitkár bejelenti a következő új tagokat: Csiky Viktor dr., Dorgó Albert, Tutsek Sándor, Molnár József, Sárga Kristóf, Kovács Dezső, De Gerando Antonina, Tárkányi György. — Befogadtnak rendes tagul, erről a központ értesítendő.

Hangay Oktáv alelnök felhívja az osztály figyelmét arra, hogy kirándulások rendezésénél lényeges dolog lévén az idő beosztása, kérje fel az osztály a tagokat, hogy kirándulásaik alkalmával a megtett ut hosszát és a menet idejét jegyezzék fel, hogy ez adatokat ily célra fel lehessen használni. — Helyeslés közt elfogadtatik.

Ugyan ő indítványozza, hogy az osztály rendezzen egy gyalog kirándulást az *Angyalkuthoz*, a mely 25—30 percnyire van csak a kányafői messzelátótól. — A kirándulás Urnapján d. u. 2 óraker kezdve megtartandó lesz, találkozás a sétatér Róza-utjára tüzetik ki.

A gyűlés ezzel szétoszlott.

2. Választmányi gyűlés.

— 1894. júl. 9. —

A kolozsvármegyei osztály választmánya 1894. július 9-én is tartott ülést. Elnökült *Szádeczky Lajos* dr. Jelen voltak: *Márki Sándor* dr., *Tandcs József*, *Finály Gábor*, *Radnóti Dezső*, *Török Imre* dr., *Merza Gyula*, *Hangay Oktáv*, *Mannsberg Sándor* br., dr. *Gámán József*. Jegyzett: *Böhm Mihály*.

Elnök megnyitván a ülést *Gámán József* titkár betérjeszti *Hirschfeld Sándor* tagtárs jelentését, mely szerint a Szt. János-kut helyreállítási munkálatai befejeztettek és 56 frt 22 krba kerültek. Kéri továbbá, hogy a közadakozás után még fedezetlen maradt 40 frt 22 kr helyreállítási költséget az osztály minél előbb utalványozza ki. Megemlíti továbbá, hogy a Szt. János kut körül elterülő szép vidékről *Dunky* fivérek igen sikerült fényképeket vettek föl, s javasolja hogy a róm. kath. statushoz intézett köszönő iratunkhoz egy-egy ily sikerült kép csatoltassék. — A választmány a javaslatot elfogadja.

Elnök felkérésére Hangay Oktáv alelnök előadja a nyári kirándulások programját, mely szerint: a messzelátóhoz s angyalkuthoz, a királyhágóra, Remeczre, Jegenyére, Andrásy havasokra, és Lembergbe az orsz. kiállításra rendeztessék kirándulás.

Végül elnök ajánlja a datum kitűzése nélkül a Vlegyásza megmászását s a fogarasi havasokra való kirándulást. — A gyűlés a kirándulás tervezetét elvben elfogadja, s megbizza a titkárt, hogy minden egyes eset alkalmával a részletes tervet a lapokba tegye ki.

Ezek után a gyűlés eloszlott.

Szebenvármegyei osztály ülése.

— 1894. jún. 4. —

A szebenvármegyei osztály 1894. június 4-én választmányi gyűlést tartott *Eli-scher József* elnöklete alatt. Jegyzett: *Bod Péter*. Jelen voltak: *Szántó Sándor* ügyvivő alelnök; *Gödri Sándor*, *Tothi Szabó Sándor*, *Sziklai Emil*, *Zágoni Gábor*, *Boros Gá-*

bor dr., *Ferencki István, Székely István, Hildegh István, Vásárhelyi János, Metz Vimos, Krassowszky Rezső, Erdélyszki Mihály, Gédeon János.*

Elnök jelenti, hogy *Makoldy* Sándor hivatalos elfoglaltságával mentette ki magát a mai gyűlésen való meg nem jelenhetésért. — Szolgál tudomásul.

Elnök jelenti, hogy a szász erdélyi Kárpát Egyesület üdvözlő átirata beérkezett a központból, és így a választmány elvégre abba a helyzetbe jutott, hogy válaszolhat rá. Felszólítja a titkárt, hogy olvassa fel megfogalmazott válaszát az említett üdvözlő iratra. — Titkár felolvassa a választ, melyet elfogad a választmány azzal az általános megjegyzéssel, hogy a késedelem okát általánosságban meg kell említeni. Ennek és némi módosításnak az elintézésével elnököt és titkárt bizza meg a választmány. A szász erdélyi Kárpát Egyesület említett üdvözlő iratát a központba vissza kellvén küldeni, kimondja a választmány, hogy másolata megőrzendő a szebenvármegyei osztály birtokában.

Titkár felolvassa a kiküldött bizottságnak a munka tervre vonatkozólag írásban beadott javaslatát. — A felolvasott javaslatot a következő módosításokkal fogadja el a választmány: 1). A turistasági munkatervből elhagyandó az a körülírás, hogy nők társaságában tánczczal összekötve rendezendő minden évben egy nagyobb kirándulás. — 2). A vigalmi osztály munkatervében a havi összejövetelek helyének és idejének meghatározását esetről-esetre s alkalmas módon a tagokkal közlését a bizottságra bizza a választmány. — 3). Ebben az évben egy nagyobb kirándulás rendezését szintén az illetékes bizottságra bizza a választmány. — A gyógyító és klimatikus helyek látogatása s megismerése céljából a tagok számára szükséges kedvezményes jegyek szerzésére elnököt kéri fel a választmány, ki a felkérést a legnagyobb készséggel elfogadja.

Elnök jelenti, hogy a központ 26 frtot küldött az osztály rendelkezésére, ama szebenvármegyei osztálytagok részéről, kik 1893- és 1894-re befizették az osztály pótlékot névszerinti kimutatás kíséretében. Egyidejüleg közli a központ, hogy a tagsági díjak beszédését az *Erdély* 1893 évi 3—4 számában közölt módon maga gyakorolja. — A 26 frt küldése szolgál tudásul azzal a megjegyzéssel, hogy a pénztáros átvette már ezt az összeget. A választmány kimondott határozatához ragaszkodva megmarad a mellett, hogy a tagsági díjakot itt szedi be a pénztárossal, és a 2—2 frtot beküldeti a központba. A jegyzőkönyvre és iktatóra kiadott 2 frtot engedélyezi a választmány, valamint a vizaknai honvéd emlékre helyezett koszorú költségét és megbizza az elnököt bélyegző készítésével.

A tagok pontos nyilvántartása és a központnak leendő bejelentés céljából, megbizza a választmány a titkárt, hogy a kibocsátott taggyűjtő iveket szedje be a Szakáts Alberté kivételével, a melyet már visszaadott átvívője.

A *Kalauz* kijavítására vonatkozó iratoknak a központba leendő beküldésével az ügyvivő alelnököt bizza meg a választmány.

Elnök bemutatja a központnak f. hó 3-tól kezdve rendezendő nagy kirándulási tervét és a meghívást a kirándulásra. — Szolgál tudomásul.

Mulatságok.

Az E. K. E. szilágvármegyei osztályának mulatsága.

Zilah, 1894. július 20.

Kedves Asszonyom!

Nagyon könnyű dolog a vidékről levelezni, mert a falu olyan mint egy naiv

asszonyka: mindig csinál valami szeretetre méltó együgyűséget; ám nehéz a városból eredeti dolgokról zengedezni, mivel itt minden esemény közönséges, minden ember tudós, minden gyermek okos és nincsenek naiv asszonykák. Szinte tudom, hogy mit gondol az a kedves szép fő és mit érez az a hamis tüllel megtelt szív, midőn e sorokat olvassa... De nem mondom el — saját jól felfogott érdekemben.

Gondoljan ugyan bármit, még is nekem van igazam. A falusi élet csöndes folyása, az alakok egyformasága, a munka egyöntetősége nem ad semmi szórakozást. Reggeltől estig s estétől reggelig ugyanaz történik minden huszonnégy órában. Az újságot csak ott észleljük, a hol a csillagvizsgálók — az égen...

Ezt írta nekem egyik kedves levelében s aztán mindjárt egész sora következik a sok érdekes apróságnak, a miket annyi szellemességgel és hamissággal elősorol. Azt írja egy helyt, hogy «bosszantó állapotok vannak itt; egyetlen nyári mulatságot se tudunk rendezni, mivel a banda — vályogot vet.»

Aztán édes őszinteséggel bevallja, hogy a primás meghívta keresztanyának, mivel ki akar térni a cigány vallásból és be akar állani a magyar vallásba. Azt kérdezi tőlem, hogy mi az a cigány vallás? — A falu vallása, vagy teljes felekezetenélküliség. És ez esetben az utolsó, mivel ő primássága — a mint kedves leveléből olvasom — nem tudja, hogy mi volt az apja neve, ki volt az anyja és azt sem, hogy őt miképen hívják. A banda «Rántás»-nak nevezi, a falusi bálók szépei «Rigónak» titulázzák, a felesége pedig «Gyurónak» szólítja.

Már ez a két eset igazolja az, hogy a falu mindig ad érdekes tárgyat a levél íráshoz, míg itt a városban minden megszokott, mindennapi.

Valaki főbe lövi magát, gyufaoldatot iszik, adósságot csinál és nem fizet, uj ruhát varrat kontóra, megnősül és a válóperre gondol stb. mind, mind nem újság és nem érdekes.

Hogy én most a kedves levélre válaszolhassak s legyen mit írjak magának, nyári bált kellett rendeznünk. Hanem ez aztán sikerült az.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület szilágyvármegyei osztálya szerzte meg nekem azt az örömet, hogy tárgyam legyen e levélhez. Szép és felséges tárgy. Tele derüvel, fénynyel, illattal, mosolylyal, virággal, dallal, zenével és vidámsággal. Azt hiszem, hogy csak álom volt minden ragyogás és szépség, a mit e hó 17-ikének esteli 6 órájától kezdve hajnalig láttam és élveztem a Népkertben.

Ismeri-e azt a kedves mulató helyet? Ott van a város délnyugoti oldalán a «Puli» egy kedves zugában. Egy szép nagy kert, tele fákkal, virágokkal, bokrokkal. Pázsitos talaján szerte ágazó sétautak vezetnek minden irányban, szerelmesek édes találkozására alkalmas berkek csalogatnak lépten nyomon. Van kis csermelye, hideg forrása s csattogó fülemiléje. Kedves elhagyatott hely, a hol gondolkozni és mulatni lehet

Itt gyultak föl a színes lampionok a már jelzett nap estéjén s mind megannyi óriási fénybogarak árasztották a szelid fényt a kert fájáról a mozgó, kaczagó, repülő tündérekre, kik a táncztér homokos földjére rajzolták le aranyos kis lábacskáik ígéző alakját. A mulatság a legjobb időre esett. Megelőzte egy kis hűsítő eső, felfrissítette enyelgő szellő a levegőt, széna illatot hordva a mezőkről. Ilyennek képzelem én a tündérek találkozását, a milyen ez a bál volt. Akármerre tekintettem mindenütt ígézett fogott el. Szép asszonyok bájos leányok ragyogó, mosolygó kedves csoportja mindeütt. A férfi szív akármilyen hideg megolvad, fölforr ily kép látására.

Alig, hogy fölzengett a zene, alig hogy leborult az alkony: elkezdődött a táncz melyben a város annyi szépe vett részt. Valóságos elite közönség, igazi fényes tár-

saság, mely az idegeneket — a kik nem ismerik Zilah gazdagságát a szép nőkben — teljesen meglepte.

Sétáltunk az alkony édes levegőjében, vig társaság borozott a kerti asztalok mellett s boldog szívek dobbantak egy érzéstől a daliás Magyar tánczban. Ilyenkor ébred a Szerelem! Szinte látjuk fenséges születését.

A ragyogó környezet átölelte a nagy társaságot s szinte oda kötötte magához mert csak a hajnal volt képes derűjével eloszlatni az E. K. E.-bál gyönyörű községét.

Zeiler Károly elnök boldog mosolyal szemlélte a négyest, melyben 80—100 pár csevegett és mosolygott.

Ezt aztán jól meg kell írni jegyző uram az *Erdélynek*.

— Meg is irom ám — feleltem — szépen utána gondoltam: de előbb magának a mi *Szilágyunk* hasibjain, hogy olvassa el mindenki s a ki elmulasztotta e szép mulatságon részt venni: piruljon ki a bosszuságtól . . .

Tudom, hogy magának is ott ég a bánkódás és irigység rózsája patyolat fehér arczbőrén s férje-ura bizonyosan nem kellemes enyelgéseknek léssen szem- és fültanuja, hogy miért is nem hozta be a mulatságra, mikor pedig maga ugy vágyott, vágyott . . .

Hanem tudom azt is, hogy mi volt az oka az otthon maradásnak. Az a morózus férj most kapáltatja a tengerit — aratáskor . . .

Az E. K. E. szilágyvármegyei osztályának első multsága emlékezetes lesz mindazok előtt, a kik abban részt vettek s kellemetlen a visszaemlékezések közt egyedül az leend, hogy a «gyors kiszolgálás» rettenetes lassu volt.

No, de ez a kis baj fel se tűnt s bosszuság számba se ment ott, a hol annyi plasztikailag remek alakot láttunk és annyi czukros, csipős, rózsaszínü nyelvnek felséges csengését, pergését és trillázását hallottuk. Bár csak mindig ekképpen hallanók! De hát van a női nyelvnek más skálája is, azt mondják a férfiek. Ők tudják . . .

A fülemile már rágyujtott a hajnali nótára, mikor mi a friss kedélyvel, vidám csevegés közt elhagytuk a népkertet, a hova a mi derék főkapitányunk paradicsomot álmodik. Az E. K. E. mulatságakor valóban az is volt s így egyszer teljesült az ő álma is.

Most már a siker felbátorit bennünket arra is, hogy egy kedélyes kirándulást tegyünk a közeli szép vidék valamelyik búbajos, regényes szép tájára.

Mikor?

Megmondja az *Erdély* egyik közelebbi száma.

És most az isten áldja meg szép asszony. Álmadozzék a népkert csalogányos bokrairól . . .

Eke Tur.

*

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület szilágyvármegyei osztálya által folyó hó 17-én rendezett nyári táncmultság összes bevétele 82 frt volt, ebből levonva 58 frt 54 kr kiadást, maradt az osztály pénztárában 23 frt 46 krajczár tiszta jövedelem. Felülfizettek: Freidmann Sámuel 2 forintot, Zachariás Jánosné 3 frt 20 krt, Pitner Árpád, Biró Gyula, Körössy László 1—1 frtot, Nagy domokosné (Kraszna), N. N., Weszely Jenő, Kállay N. József, N. N., Sz. Tráger Károly, Sass Elemér, D. Kiss Lajcsné, N. N., Fábian Soma, Matoesy Károly 50—50 krt, Biró József, Báthori József, dr. Gyurkó László, Czegléd Miklós, Szöllösy Gyurka 10—10 krt. A szives felülfizetéseket e helyen nyugtatja és köszöni meg a rendezőség.

KIRÁNDULÁSOK.

1. A hunyadvármegyei osztály kirándulása Algyógyra.

Az E. K. E. hunyadvármegyei osztálya f. évi július 8-án Feredő-Gyógyra kirándulást rendezett. A 40 tagból álló kiránduló társaság *Jósika* Lajos br. osztályelnök vezetése alatt a reggeli 4 órai vegyes vonattal utazott Romosz-Feredő-Gyógy órházig, hol a vonatról leszállva, az utazást kocsikon folytatta. Már a vasuton vig kedély uralkodott, mert a rendezőség a dévai első zenekart is magával vitte, muzsikaszó mellett pedig a kedély gyorsan felvidul. Algyógyon a társaság betért *Kun* Kocsárd grófhhoz, az E. M. K. E. nagy alapítójához, hol a nemes gróf által oly szívélyes fogadtatásban részesült, hogy lemondva az E. M. K. E. gazdaságának megtekintéséről, az erre szánt időt a kiváló vendégszerető grófnál töltötte. A társaság bemutatása után, a gróf kitűnő likőrökkel és szilviummal kínálta meg a társaságot, majd a parkba jött le, hol a zenekar nemzeti dalokat játszott. Mikor a cigány «ne sirj, nesirj, Kossuth Lajos» nótát húzta, két könyecsepp csillogott a gróf szemében, hasonlóan két drága gyöngycsephez, mit látva, fellelkessült a társaság, énekelni kezdett, szívből, lelkesen és átszellemülve. Az öreg gróf jelenléte lelkesedést öntött a társaság minden tagjába, egy érzés fogta el a szíveket, az élők sorárából elköltözött nagy hontalan felett való fájdalom és gyász. — Oly szép jelenet volt ez, a sötétzöld fákkal beárnyékozott parkban az öreg gróf lelkes honleányok és honfiak között, ki énekelve, ki elmélázva, hogy ebben hasonlót el sem képzelhetni.

A társaság egy órai időzés után, szívélyes búcsút vett a gróftól, és folytatta útját Feredő-Gyógyra, 9 óra elmult mire a társaság felért, hol *Frid* Eskeles a fürdő tulajdonos fogadott. Villás reggeli után, a társaság megtekintette a fürdő mellett levő barlangot és vizesést, azután pedig fürödni sietett.

Nem czélom az utazás kellemeit részletesen elősorolni, sem a gyönyörű vidéket, az algyógyi hegytől a Maros völgyben kitaruló szép kilátást, a sötét barlang titokzatosságát, s a vizesés dallamas locsogását, ahhoz kellő költői érzékkel nem bírok, de azt ilyen rövid tárca keretében le sem írhatnám. A ki Erdélynek bércező völgyes, vadregényes táját ismeri, képzelje el magának a legszebb, festői szépségű vidéket, ilyen helyen fekszik Feredő-Gyógy, körülövezve sűrű erdővel. A fürdő helyiség még egyszerű, de a vidéki igényeket teljesen kielégíti, sőt komfort tekintetében versenyzik bármely vidéki fürdővel. Igen csinos, kényelmes és a forgalomnak megfelelő számú vendégszobákkal bir, vendéglője teljesen kifogástalan, pompás ételek és kitűnő italok kaphatók.

Fürdője meleg kénes gyógyító víz, különösen csúsz és köszvény bántalmak ellen kitűnő hatású. Számos eset volt már, hogy nagy betegek mankóval jöttek fel, 4—5 heti időzés után pedig teljesen felgyógyulva távoztak el a fürdőről. Utja igen jó megyei ut, másfél órányira esik, Feredő-Gyógy a vasúti állomástól. Az ellátás igen olcsó, szoba, takarítás, reggeli, ebéd és vacsora naponként 2—3 forintba kerül, egyszeri fürdőzés pedig fürdőruhával 20 kr. Kár, hogy idegenek ritkán és kevesen látogatják!

Déli 1 órakor a társaság ebédhez ült. Az első köszöntőt *Pietsch* Sándor megyei aljegyző mondta *Jósika* Lajos br. osztályelnökre, kiemelve, hogy oly kitűnő eredménnyel vezeti az osztályt, milyent a megyében egyetlen egyesület sem képes felmutatni. Minden mozzalom, mit az E.K.E. kezdeményez, az eddigi tapasztalat szerint fénye-

sen sikerült. Ennek okát a báró közszeretben álló egyéniségében kell keresni, ki az egyesület érdekeit mindenkor kellő buzgalommal és lelkesedéssel igyekezett előmozdítani. A közlekedéssel fogadott beszéd után, megérkezett a fürdőre Kun Kocsárd gróf is, ki az ebédelő társasághoz csatlakozva, Jósika Lajos br. fenkölt szellemű beszédben körvonalozta ama kiváló érdemeket, mit az öreg gróf az «Emke» s következőleg a független érzelmű grófra és a társaság női tagjaira, kik iránt a gróf mindig kiváló hódolattal viseltetett. A toasztok sorozatát Kun Kocsárd gróf fejezte be, meghatóttan köszönve a személye iránt nyilvánuló tiszteletet és szeretetet.

Ebéd végeztével a társaság különböző részekre oszlott; a fiatalság tekézett, majd tánczra kerekedett, az öregebbek kártyáztak, némelyek pedig kisebb csoportokban vigan csevegtek. Az öreg gróf pedig társaságtól-társasághoz járt, mindenütt mindenkinnek mondott egy-egy bókot vagy csipős szellemes megjegyzést, melyben az öreg gróf utolérhetetlennek bizonyult.

Este 7 óra tájban a gróf megható bucsut vett a társaságtól, mely a fürdő bejáratáig kísérte, hol lelkes eljenzes és a «Rákóczy» induló mellett kocsijára ült. Nemsokára a társaság gyorsan megvacsorált, vacsora után pedig néhányan az alispán vezetése alatt zenekísérettel a tündön időző Bourcy Henrik nyug. ezredes lakására mentünk, hol kitünő rózsamáli élvezete, lelkes felkászöntök és muzsika szó mellett vettünk bucsut a közszeretben levő ezredestől és családjától, kik a nap folyamán, a turistákat megjelenésükkel, s a mulatságban részvételükkel lekötölezték. 8 óra után indult vissza a társaság az esti vegyes vonathoz, s éjjeli 11 órakerkezett vissza Dévára fáradtan, de egy kedves és szép emlékek gazdagában. A kirándulásban részt vettek: Báró Jósika Lajos elnök, Hollaky Arthur alispán alelnök, dr. Solyom Fekete Ferencz törvényszéki elnök és neje, Margit és Mariette leányaival, Sághy Kálmán kir. erdőfelügyelő, az E. K. E. kirándulást rendező bizottság elnöke és neje, özv. Szabó Miklósné, Dobay Károlyné Erzsébet és Miczi leányaival, Kun Róbertné Margit leányával, Sándor József kir. közjegyző, Pitsch Lajos, megyei főszámvevő, Pietsch Sándor E. K. E. jegyző, Finna János, Barsay Géza, Mailand Gyula, Puj Zsigmond, Fekete Károly, Szentirmay Alajos szerkesztő, Kendeffy Elek, Lázár József, Fischer Elemér, Benedek hadnagy.

Az alsófehérvármegyei osztály kirándulása a Tyejához.

— 1894. július 25. —

Julius 25-én kora reggel szokatlan sürgés-forgás verte fel Nagy-Enyed város csendjét. Mindenfelé kocsik robogtak s a rendes körülmények között ily korai órákban még az igazak álmát alvó alakok jelentek meg az utcákon. E nap a kirándulások napja volt. Egy kis, de vidám társaság a torockói székely köhöz, egy másik a Bethlen-kollegium erdejébe vette útját, a természet szépségeit kedvelők zöme azonban az E.K.E. alsófehérvármegyei osztálya által a tövis-diódi patak remetei szikla áttöréséhez (vulgo Tyeja) rendezett kiránduláson vett részt. Magából Enyedről 8–10 kocsis szállította a résztvevőket s akadtak olyanok is, kik jó eleve ohajtván a lovaglást, már innen Enyedről is lóháton indultak utnak.

Az indulásra kitűzött reggeli 5 órát jóval megelőzőleg, máskor szokatlan pontossággal a városháza előtt gyülekeztünk össze s innen indultak a kocsik 5–5 percznyi időközökkel egymás után Fel-Gyógy felé. A menethez még Tövisen s Diódon csatlakozott pár kocsis s reggeli 7 órakerkezett, tehát teljes egy órával a kitűzött idő előtt

együtt voltunk Felgyógyon, hol az osztály elnöke *Csató* János alispán és *Szász* József főszolgabíró fogadták az érkezőket.

Gyorsan megtörténvén az ismerkedés, vidám hangulatban foglalt helyet a kiránduló társaság a szabadban felterített hosszú asztalnál, elkölteni a — különösen tekintettel a hölgyekre és az ebéd előre láthatóan késői voltára — talán kissé igen korai reggeli órában felszolgált villásreggelit. Az osztály-titkár számba véve a megjelenteiket, örömmel konstatalta, hogy egy kivételével az összes jelentkezők eljöttek. Ott voltak nevezetesen: *Buda* Edéné és leánya *Irma*, *Fogarasi* Béláné, *Foglár* századosné, *Gyarmathy* Kamila, *Reinbold* Olivérné és leányai *Klotild* és *Gabriella*, *Schilling* Rudolfné és 2 leánya (Felgyógyról), *Szalánczy* Erzsi, *Varró* Róza, ifj. *Winkler* Jánosné, *Zeyk* Ella és *Janka* nevelőnőjükkel (Diód), *Belényesi* hadnagy, *Boér* Jenő dr. és fia *Jenő* (Tóvis), *Csató* János, *Farnos* Árpád dr., *Farnos* László, *Fogarasi* Albert, *Fogarasi* Béla, *Gaál* László (Torda), *Gáspár* János, *Gyarmathy* Ernő, *Horváth* Miklós, *Istvánfy* festő, *Kollár* hadnagy, *Pöllnicz* hadnagy, id. és ifj. *Reinbold* Olivér, *Szász* Béla, (Diód), *Szász* József, *Török* Bertalan, *Vajda* Péter, *Varró* László dr., *Werner* Gyula dr., *Vinczenti* Miksa (Diód), ifj. *Winkler* János, *Zeyk* Dániel, *Zeyk* Gábor (Diód) és *Zeyk* Kálmán.

A reggeli elköltése után, kevéssel 8 óra előtt észint ökörszekereken részint lovakon elhelyezkedve, kedélyes tréfák között indult el a társaság be a havasok felé vezető útjára. Fel-Gyógyból kiérve mindenütt a patak medrében vezetett az ut, s ez enyhítette kissé a nap hevének alkalmatlan voltát. A menetben elől haladtak a lovasok zöme, azután következtek a szekerek, köztük egyik, melyen mind fess fiatal leányok foglaltak helyet, *Vinczenti* Miksa által kormányozva, ki büszkén emlegette aztán, hogy «voltam én már szép lányok bérese is.» A szekereket ismét lovasok vették körül s a szekerek megett ballagó benszülöttek élénkítették a menetet, mely a mint a honfoglalás (már t. i. *Feszty* körképe) szemtanui állítják, erősen hasonlított a Kárpátokon beözönlő magyarok seregéhez, természetesen modernebb alakban, s nem bivalók, hanem lovak hátán haladó amazonokkal.

A hadsereg vezére, — *Csató* alispán elnök, a szükséges intézkedések megtétele végett már előbb elindulván, — *Varró* László dr. osztálytitkár volt, ki a többi lovak közül kimagasló s lovas-gavallér voltának megfelelően szerfelett térdelő hajlamu sárgáján, hol az egyik, hol a másik szekér mellett jelent meg, tréfálva, magyarázva és biztatva, hogy «mindjárt a czélnál vagyunk.» A mind beljebb és beljebb hatoltunk a hegyek közé, mind sürűbben hangzott fel a biztatás, ám de az idő telt; a nap mind magasabbra haladt; égető sugarai már majdnem függélyesen tüztek le fejünkre; a patakon már vagy 40-szer gázoltunk keresztül, s a pihenő helyül kijelölt régi zárdatemplom tornya még mindig nem akar mutatkozni a látóhatáron. A szekereken elhelyezkedett kirándulók egy része már rég megelégtelte a szalma ülés rugalmas voltát és daczolva a patakon lévő átjárók veszélyeivel, körül-köre ugrálva, s sok helyütt bokáig gázolva a vízbe, gyalog folytatta az útját; az ökök hajcsárok a sok biztatásban már rekedté kiabáltak magukat, és *Vajda* Péter alatt már a második ló is felmondani készült a szolgálatot: a mikor a mind szebb és szebb képet előtűntető völgy mélyében, a patakon való 47-ik átgázolás után az előcsapat megpillantotta az immár várva-várt tornyot, s nem sokkal azután 11 óra körül megállapodott a kis népvándorlás a templom előtti téren.

A szokatlan utazási módtól kifárasztva s a nap hevétől ellankadva ugráltak le a szekérről, lovokról a kirándulók, s az édes heverést és a templom hűvös leve-

gőjében való felüdülést óhajtva mind erősebben emelkedtek a hangok, indítványozva, hogy meg kell szemlélni a templomot. Azonban nem azért volt a kirándulás fővezére *Csató* alispán elnök, hogy mint tapasztalt turista ezt megengedje. Jól tudta, hogy ha egyszer pihenni kezdünk, sokkal kevésbé fogjuk azután tűrni a fáradalmakat, s az «addig kell útni a vasat, míg meleg» elvből kiindulva pár percnyi pihenés, s néhány korszó víz kiosztása után ellentmondást nem tűrően kiadta a rendeletet a további indulásra.

Innen kezdve már két csoportra oszolta vonultunk tovább. A lovasok s a mindinkább szaporodó gyalogosok egy része továbbra is a patak medrében haladt, míg a többiek a szekerekkel a patak balpartja felett elvonulva, folytonos emelkedés és leszállás változataiban bővelkedő, *Szász* József főszolgabíró által csodás gyorsasággal rendbe hozatott utat vették igénybe. Jó felőrai utazás után elérkeztünk a lovakkal és szekerekkel járható ut végére, s egy kedves kis tisztáson, hús forrás közelében letelepedtünk a második pihenésre. Rövid itt tartózkodás után felüdvülve a friss víz élvezete 'és a gyönyörű vidék szemléletével s felvillanyozva a a végcél közelségétől most már mindenütt fák között haladva gyalog folytattuk utunkat s rövid idő alatt elérkeztünk a sziklákban a patak által vájt átjárás bejáratához. Innen túl már apróbb csoportokra oszlott a társaság, s haladt tovább, gyönyörködve a szebbnél szebb észletekben a sziklakapuig, hol a természet csodás szépsége, s a mindkét oldalon a sziklából csergedező források újabb megállapodásra készítettek. Itt pillantottuk meg az első havasi gyopárt, magasan a szikla oldalában, melyet *Kollár* hadnagy és egy vállalkozó benszülött segélyével, életveszélyes mászások után kerített birtokába.

A társaság egyrésze e ponton megállapodott, s csak messziről szemlélte a kapun túl elterülő völgyoszort. A szikla mellett beereszkedők azonban teljességgel nem sajnálták a kevés fáradságot, mert minél beljebb hatol az ember a szorosba, annál érdekesebbé válik a kép: a két oldalt meredeken emelkedő sziklafalak csak egy keskeny sávot engedve láttatni a még mindig teljesen tiszta kék égből: az alant csergedező patak; s fent a magasban egészen a szik'afal szélén függeni látszó néhány magányos fa. Különösen szép látványt nyújtotta mint visszafordulva a víz által kimosott kaput, azon kívül a még fás zöldes vizipartokat, két oldalt fent a magasban erdőrészeket pillantott meg a társaság. Ezen részletben a szorosnak volt igazán észlelhető, hogy egész átvágást a belső területről lefelé törekvő viz alkotta, valaha évszázadok vagy tán évezredek alatt. Délután 1 óra leh: tett, midőn a szorosban áthatott néhány kitartó kiránduló *Zeyk* Dániel főispán vezetése alatt visszafelé indult, alig tudva betelni a szebbnél szebb, bizarabbnál bizarabb szikla-részletek, hasadékok, lezuhanással fenyegető tömbök szemléletével.

A szorosban egészen keresztül hatolva és visszaérkezvén, *Istvánfy* festőművésznünk felhasználta az alkalmat, s hirtelen lefényképezte ismét az együtt lévő társaságot.

Ezzel megindult a menet visszafelé, mert már szomjuhozva a reggel még rettegett esőt s sietve ösztönöztetve a puszta szellemi élvezetekkel ki nem elégíthető, reggel 8 óra óta immár erős próbára tett gyomor által. Négy óra körül lehetett midőn a kirándulók serege a régi templom előtt felállított asztalok körül, s mellettük a gyepon helyet foglalt elfogyasztani az ebédet, miután előbb még megszemlélte a több száz éves emléket. E sorok írója a sok mozgás okozta étvágygyal fogyasztott el hirtelenében 3 tányér zöld paszulyt és egy jó szelet pecsenyét, sőt a trappistának keresztelt sajtból is jóízűen falatozott, miért is hajlandó lenne megdicsérni a menet ámdé ugy értesült másoktól, hogy bizony az elég egyszerű volt; s nem lévén szak-

értő a szakácsművészet remekeinek megbíralásában, saját tapasztalatát ezennel alárendeli az ahhoz inkább értők véleményének.

A második fogásnál (mely után következett aztán a már említett trappista egy az egyik felgyógyi lelkész által szives vendégszeretettel adományozott hazai sajt és preszkura, s végül a fekete kávé) felállott osztályelnök *Csató János* és a hölgykoszorura emelve poharát, megnyitotta a felköszöntők sorozatát, melyhez hozzájárultak *Zeyk Dániel*, *Zeyk Gábor*, *Fogarasi Albert*, dr. *Farnos Árpád*, *Reinhold Olivér* és főként dr. *Boér Jenő*, ki verses tosztot mondott. Rövid idő múlva előkerült a falusi banda is: két szál valódi havasi rumuny, s rá kezdett az ott divatos tánczok nótáinak zengetésére, mire aztán előbb 2 pár, majd neki bátorodva mind több és több falusi hozzákezdett tánczolni, s különösen miután *Zeyk Gábor* egy rögtönzött gyűjtéssel gondoskodott a falusiak számára is egy kis muriról, oly magas fokra emelkedett a handulat, hogy a tánczosok egyike ékes római nyelven felköszöntötte a kirándulókat «szetreászka»-t kiáltva a főispánra, s a társaság minden tagjára egyenként és összesen. A táncz és tosztozás folyama alatt a társaság egy néhány ifju hölgytagja felvonult a közeli hegyoldalba, s ott *Vinczenti* vezetése alatt csakhamar hozzája csatlakozott néhány idősebb és ifjabb gavallérral csinos háttérét képezte a mulató társaságnak.

Esti 6 óraker mondotta ki a jelszót *Csató* alispán elnök, hogy a mint minden jónak, a mai élvezetnek is vége kell szakadjon, induljunk. Látva azonban az ezáltal okozott szomorúságot, sietett megvigasztalni azzal, hogy rövid idő alatt egy újabb E. K. E. kirándulás lesz vármegyénk valamelyik érdekesebb pontjára. A kiadott jelszóra az engedelmességhez immár hozzászókotott társaság felkerekedett, s megindultak a kocsik s miután utközben az enyedi garnizonkét műkedvelő lovas tagja a társaság mulattatására egy kis verseny galoppot is rendezett, esti 9 óraker, gyönyörű holdvilágos estén érkeztünk vissza Fel-Gyógyra.

Szívélyes Isten hozzád után oszlottunk szét Fel-Gyógyról, elismeréssel a rendezőség, s annak lelke *Csató* alispán elnök és az utak rendbehozása által kiváló érdemet szerzett *Szász József* derék főszolgabíránk iránt, magukkal hozván egy csomó havasi virágot, s egy szép nap emlékeit, remélve, hogy minél hamarabb egy újabb E. K. E. kiránduláson találkozunk.

— ö.

FÜRDŐÜGY.

A kiruji fürdőről.

Homoród fürdőtől 1½ órai haladás után megérkeztünk Kirujba, hol szemeink előtt terül el a hanyargó Kiruj patak völgye. A völgyet két oldalról fenyő erdők veszik körül, melyek közt legtöbbször az ugynevezett fehér fenyő, mely fehér kérgéről kapta nevét. Beérve a fürdőb e mely 13 kis villából áll, figyelmünket azonnal magára vonja az *Óriás szikla* vagy a mint a szász atyafiak nevezik a *Gross Plato*, egy nyolczvan méter magas, három oldalról megközelíthetetlen szikla, mely közönséges fehér kovakőből áll. Északfelől azonban felette könnyű a

hozzájutás. A nagy fenyő erdőn keresztül vezető útja egy eléggé járható ösvény, melynek emelkedése oly kicsiny, hogy alig vehető észre. Végre félórai gyaloglás után felértünk a tetejére, honnan a lövétei és kápolnás-oláhfalusi határt zöldelő rétjeikkel, érőfélben levő vetéseikkel és nagy terjedelmű fenyőerdeikkel együtt beláttuk. A szikla teteje fensíkot képez, mely a közepén teknőszerűleg van bemélyedve, míg ke-
 reken kiemelkedik és aprófenyőkkel van körül növe, melyek mintegy korlátot képeznek. Innen lemenve utunk a Heidenheim sziklához vezetett, mely már csak negyven méter magas. Ennek elnevezésére egy szomorú esemény adott alkalmat, ugyanis 1886. nyarán egy Heidenheim nevű szász leányka tetejéről lecsuszott és menten szörnyet halt. Ehez a felmenés már sokkal nehezebb, mert járható útja nincs, hanem csak szikladarabról-szikladarabra kapaszkodva lehet feljutni a tetejére. De e fáradságot a tetőről előnkbe táruló kilátás épen nem kárpótolja, mivel csupán a fürdőt mutatja madártávlatból, míg a többi oldalon a látóhatárt az erdő magas fenyői teljesen elzárják. Miután ezen is töltöttünk egy kis időt — a minék ugyancsak szükiben voltunk, mivel csak egy napot szenteltünk e kirándulásra — az ocker malomhoz indultunk megtekinteni e vidék egyik nevezetes és mondhatjuk sajtáságos ipartelepét. Körülbelül egy negyedórai haladás után az erdőből egy tisztásra értünk, a hol a patak partján emelkedik az ötven méter magas *fekete szikla* (Schwartz Plato), mely mint neve is mutatja egészen fekete. Utunkat tovább folytatva az „Ilona“ forrásra bukkantunk, melynek vize vastartalmu és felette szénsavdus. Az Ilona-forráson felül, már kezdett a patakvize sárgulni, jelezve, hogy az ocker hegyek közelednek. Nemsokára el is értünk e hegyekhez, hol öt-hat ember vágta az ocker földet. A levágott földet a hegy tövében kis négykerekű teherkocsikra rakják és fából készült pályán a malomig taszítják, hol előbb megőrlik, azután az olvasztó kemenczébe teszik. Az olvasztó kemencze egy téglá alaku agyag teknőből áll, melybe a porrá őrölt földet beöntik, hol is az a benne levő nedveségnél fogva hevít és után megolvad. Megolvadása után többször lepárolják és formákba öntik. Kétféle ocker föld van, u. m. vörös és sárga, melyekből a hason színű festékeket készítik. Mire ezeket megtekintettük, a nap már leáldozni készült, mi pedig felülve két lócsü szekereinkre, melyeknél különbeket nem lehet kapni és a melyek jellemző járművei Udvarhelyszéknek, elindultunk és esti nyolcz óraker visszaértünk Homoród fürdőre.

Tusnád fürdő vagyonmérlege.

A csiktusnádi gyógyítófürdő birtokosai szövetkezetének vezér-mérlege 1893. június 1-től 1894. május 31-ig. Cselekvő vagyon: 1. Készpénzben 2704 frt 60 kr. 2. Értékpapirokban 14,400 frt. 3. Künlevő követelésekben 1747 frt 83 kr. 4. Ingóságokban 1766 frt 15 kr. 5. Fekvőségeken 99,000 frt. 6. Regálé kamatban 648 frt. 7. Korcsoma haszonbérből 420 frt. 8. Beruházásokban 113,260 frt. Összesen 233,948 frt 55 kr. Szenvedő vagyon: 1. Bekebelezett adósság Csikmegyének 25,000 frt. 2. A brassói takarékpénztárnak 12,000 frt. 3. Fürdő alapoknak 1939 frt 30 kr. 4. Szövetkezet alaptőkéjének 99,000 frt. 5. Rovatal visszatérésében 3665 frt. 6. Adóban 313 frt 16 kr. 7. Tűzbiztosításban 285 frt 57 kr. 8. Kamatban Csikmegyének 1625 irt. 9. Petrescu Annának 1000 frt. 10. Bánatpénznek 465 frt. 11. Tartalék-alapnak 88,655 frt 62 kr. Összesen 233,948 frt 65 kr. Csik-Tusnádfürdőn, 1894. június 3-án. *Mikó* Bálint, elnök. *Konez* István, igazg. tag. *Imets* Dénes, igazg. tag. *Bogdán* Emil, igazgató. *Dobay* Sándor, igazg. tag. *Vajna* Tamás, pénztáros. A felügyelő-bizottság által megvizsgáltván, fő- és mellékkönyvekkel egybehangzónak és helyesnek találtatott. *Bocskor* Ádám, felügyelő biz. tag. *Konapasek*, felügyelő biz. tag. *Otrobán* Nándor dr.

Van szerencém a t. közönség tudomására hozni, hogy 12 év óta fennálló s az erdélyi részekben elsőrangnak elismert

MAGYAR POLGÁR KÖNYVNYOMDÁMAT

az utóbbi időben gazdagon felszereltem min: ama kellékekkel melyek nélkül a rohamosan haladó külföldi és a fővárosi grafikai művészettel lépést tartani szinte lehetetlen. Ez és a jó szakérők alkalmazása által abban a helyzetben vagyok, hogy az üzletemből kikerült munkákat csín, tisztaság és gondos kivitel tekintetében nyugodtan merem a fővárosi elsőrangú nyomdák által kiállított munkák mellé odaállítani.

Különösen alkalmas könyvnyomdám irodalmi művek, folyóiratok, hetilapok, iskolai értesítők, részvényjegyek, díszes oklevelek, üdvözlő iratok, számlák, balli meghívók, tánczrendek, körlevelek, üzleti kártyák, gazdasági-, mag-, fűszer- és más árjegyzékek, névjegyek, szóval mindama nyomtatványok elkészítésére, melyeknek az izléses kiállítás belbecsét is emelni van hivatva, de épen oly gonddal és jutányos árbán készítik mindennemű hivatalos nyomtatványokat köz- és magánhivatalok részére s ezeknél a nélkülözhetlen gyors előállítást tartom főként szem előtt. Egyes nyomtatványokat, mint pl. a tagosító mérnökök által használt birtokívek, földkönyvek, Combinatoriumok, katasteri birtokívek és földkönyvek, továbbá Gyakorlati szabályzat a magyar tüzoltó testületek részére készletben is tartok.

Midőn még, mint nyomdám keresetségét tanusított felemliteném, hogy jelenben is egy politikai naplap, egy hetilap, több tudományos szaklap és időszakai folyóiratok nyomtatásával vagyok megbízva, azon reményben ajánlom adandó alkalomra a t. erdélyrészi közönség szíves pártfogásába könyvnyomdámot, hogy állandó törekvésemet: a magyar nyomdászatot arra a nivaúra emelni, melyen az a külföld előhaladottabb nemzeteinél áll, becses megrendeléseit által előmozdítani kegyeskedik.

Tisztelettel

AJTAI K. ALBERT, nyomdatulajdonos.

Kolozsvár főtere egy szép épülettel gazdagodott a régi „Pannonia” vendéglő egész ujonan történt kiépítése által. Ez épület ma mind kívülről, mind belülről a modern igényeknek minden tekintetben megfelel és

„KÖZPONTI SZÁLLODA”

cím alatt a figyelmével mindenre kiterjedő tulajdonos

NAGY GÁBOR

vezetése alatt áll.

KÖZPONTI SZÁLLODA

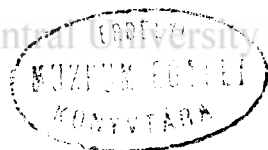
KÖZPONTI SZÁLLODA

Az utazók és vendégek kényelmére modern berendezésű vendéglőben mindenről gondoskodva van. Külön termek kisebb-nagyobb összejövetelekre, bankette, **diszterem** nagyobb ünnepekre. Az utasok részére kényelemmel berendezett vendégszobák vannak. Az árak ez elsőrangú vendéglőben szolidak.

A kiszolgálás kitűnő.

A város minden részébe telefonösszeköttetés van.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SÁNDOR JÓZSEF,
az E. K. E. tiszteleti tagja és első alelnöke.